

JON

Qotei a tamo bulyosiqqa gago ambleq di soqnej

¹ Tulaŋ nami iŋgi iŋgi kalil brantosaisonbqa Anjam a soqnej. Anjam a Qotei ombla soqneb. Anjam a segi Qotei. ² Tulaŋ nami Anjam a Qotei ombla soqneb. ³ Anjam a siŋgila ti soqnej. Siŋgila dena Qotei na iŋgi iŋgi kalil gereiyej. Iŋgi bei gam bei na brantosai. Iŋgi iŋgi kalil branteleneb qaji di Anjam a segi na gereiyej. ⁴ Anjam a segi ŋambile qa utru. Ŋambile di puloŋ bul. Ŋambile dena tamo uŋgasari naŋgi suwantnjreqnu. ⁵ Puloŋ di ambruq di suwaŋeqnu. Ambru na puloŋ di mosotqa keresai.

⁶ Tamo bei brantej aqa ñam Jon. Qotei na a qarinyonaq bej. ⁷ A bosiqqa puloŋ qa anjam palontoqnej. Di kiyaaqa? Tamo uŋgasari kalil naŋgi aqa anjam qusib puloŋ qa naŋgo areqalo siŋgilatqajqa deqa. ⁸ Jon a puloŋ sai. A puloŋ qa anjam palontqajqa bej. ⁹ Puloŋ di puloŋ bole. A mandamq aisiqa tamo uŋgasari kalil naŋgi suwantnjreqnu.

¹⁰ Anjam a mandamq di soqnej. Aqa siŋgila na Qotei a mandam atej. Ariya tamo uŋgasari mandamq di soqneb qaji naŋgi a qa poinjrosai. ¹¹ A aqa segi qure utruq ainaqa aqa leŋ qujai naŋgi a areiyosai. ¹² Ariya tamo uŋgasari a areiyosib aqa ñam qa naŋgo areqalo siŋgilateb qaji naŋgi a na giltjnрнаqa naŋgi Qotei aqa aŋgro tintiŋ branteb. ¹³ Ai abu na ŋambabtnjro qaji naŋgoq dena naŋgi Qotei aqa aŋgro brantosai. Naŋgo segi areqalo na

nanġi Qotei aqa anġro brantosai. Tamo bei aqa areqalo na dego nanġi Qotei aqa anġro brantosai. Qotei a segi na marnaqa nanġi aqa anġro tintin branteb.

¹⁴ Anjam di a tamo bulyosiqa gago ambleq di soqnej. Sonaqa iga aqa ñam koba ti aqa singila koba ti unem. A segi qujai Qotei aqa Njiri. A iga qa are tulañ boleyeqnu. A segi anjam bole qa utru. ¹⁵ A qa nami Jon a anjam palontoqnsiqa endegsi leleñoqnej, “E nami maroqnem, “Tamo di a ijo qoreq na bqas. E ñambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulañ bunbejunu.’ ”

¹⁶ Qotei aqa Njiri a iga kalil qa are tulañ boleyeqnu. Aqa kumbra dena a na iga tulañ geregereigeqnu. ¹⁷ Bole, nami Qotei a Moses aqa wau na iga dal anjam egej. Ariya Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are boleyosiqa anjam bole egej. ¹⁸ Tamo bei na Qotei aqa ulatamu unosai. Qotei aqa Njiri a na qujai iga Qotei osorgej. Qotei aqa Njiri a segi Qotei. A aqa Abu aqa areq di sosisq beteryejunu.

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹⁹ Bati bei Juda tamo kokba nanġi na atra tamo ti Livai nanġi ti qarinjrnabqa Jerusalem qure uratosib Jon aqa areq gilsib nenemyeb, “Ni tamo yai?” ²⁰ Ariya Jon a anjam ulitosai. A segi qa ubtosiqa minjrej, “E Kristus sai.” ²¹ Onaqa nanġi na olo nenemyeb, “Deqa ni tamo yai? Ni Elaija kiyu?” Onaqa a na minjrej, “Sai.” Onaqa nanġi na olo nenemyeb, “Ni Qotei aqa medabu o tamo iga a qa tariñeqnum qaji tamo de kiyu?” Onaqa a na kamba minjrej, “Sai. E a sai.” ²² Deqa olo

nenemyeb, “Ni tamo yai? Ni segi qa kiyersi mareqnum di geregere mergimqa iga olo aisim tamo nanği iga qarınqonub qaji di minjrqom.” ²³ Onaqa Jon na minjrej, “Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam endegsi nenğrenyej, ‘Tamo bei a wadau sawaq di tulañ leleñoqnsim tamo unğasari nanği minjroqnaqas, ‘Tamo Koba a bçajqa gam gereiyeti.’ ’ Aisaia a nami anjam degsi nenğrenyej. Gam gereiyqa tamo agi e segi.”

²⁴ Tamo nanği di Farisi nanği na qarınjnab Jon aqaq gileb. ²⁵ Deqa nanği olo Jon nenemyeb, “Ni Kristus sai. Ni Elaija sai. Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo di sai. Deqa ni kiyaca tamo unğasari nanği yansnjreqnum?” ²⁶ Onaqa Jon na kamba minjrej, “E ya na nanği yansnjreqnum. Ariya nunğo ambleq di tamo bei unu. Niği a qa qaliesai. ²⁷ A ijo qoreq na bças. A ñam ti unu. E ñam saiqoji. Deqa e na a kağalyqajqa e tamo bolesai.” ²⁸ Jon a Betani qureq di nanği anjam degsi minjroqnej. Betani qure di Jordan ya taqal beiq di unu. Dia Jon na tamo unğasari nanği yansnjroqnej.

Yesus a Qotei aqa Kaja Du

²⁹ Nebeonaqa Yesus a walwelosiq Jon aqa areq beqnaqa unsiq marej, “Niği uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du. A na qujai tamo unğasari mandamq endi unub qaji nanğo une kobotetnjrqas. ³⁰ E tamo deqa nami endegsi merñoqnem, ‘A ijo qoreq na bças. E nambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulañ buñbejunu.’ ³¹ E nami a qa qaliesai. Ariya Israel nanği a qa qalieqajqa deqa e bosim ya na tamo unğasari nanği yansnjreqnum.”

³² Jon a nanği degsi minjrşiqa olo minjrej, “Qotei aqa Mondor a lañ qure uratosiq binon bulosiq mandamq aisiqa Yesus aqa gateq di awoonaq e unem. ³³ E nami Yesus qa qaliesai. Ariya Qotei agi e ya na tamo unğasari nanği yansnrqajqa qarınbej qaji a na merbej, ‘Ijo Mondor Bole a aisim tamo bei aqa gateq di awoamqa ni unqam. A na qujai Mondor aqa singila na tamo unğasari nanği yansnjroqnas.’ ³⁴ Qotei na e degsi merbonaqa e tamo di unsim marem, ‘Bole, a Qotei aqa Niri.’”

Tamo qalub nanği Yesus dauryeb

³⁵⁻³⁶ Olo nebeonaqa Jon aqa anğro aiyel nanği ti koba na tigelesonabqa Yesus a walwelosiq gileqnaqa Jon na unsiqa nanği aiyel minjrej, “Niñgi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du.” ³⁷ Degsi minjrnaqa nanği aiyel Jon dauryqa uratosib olo Yesus dauryosib gileb. ³⁸ Onaqa Yesus a bulosiq nanği aiyel a dauryosib beqnabqa unjrşiqa nenemnrej, “Niñgi aiyel kiyaca e daurbeqñub?” Onaqa minjeb, “Rabai, ni tal qabia unum?” Ñam “Rabai” di Hibru anjam. Gago anjam, “Qalie Tamo Koba.” ³⁹ Onaqa Yesus na nanği aiyel minjrej, “Niñgi bosib ijo tal uniy.” Onaqa nanği Yesus dauryosib gilsib tal a soqnej qaji di uneb. Unsib señ bati 4 onaq bilaqtej deqa nanği a ombla soqñeb.

⁴⁰ Tamo aiyel Jon aqa anjam qusib Yesus dauryeb qaji bei aqa ñam Andru. A Saimon Pita aqa was. ⁴¹ A Yesus uratosiq walwelosiq aqa was Saimon itosiq minjej, “Iga Mesaia unonum.” Ñam “Mesaia” di Hibru anjam. Gago anjam, “Kristus.” ⁴² Degsi minjsiqa Saimon osiq Yesus aqa areq osi gilej. Onaqa Yesus na Saimon unsiqa minjej, “Ni

Saimon. Ni Jon aqa ɲiri. Bunuqna ino ñam Sifas mermogñqab.” Ñam “Sifas” di Hibu ru anjam. Gago anjam, “Pita.” Aqa damu, “Meniɲ.”

Yesus a Filip Nataniel wo naŋgi metnjrej

⁴³ Olo nebeonaqa Yesus a Galili sawaq gilqa osiqa tamo bei aqa ñam Filip itosiq minjej, “Ni e daurbe.” ⁴⁴ Filip a Betsaida qure qaji. Di Andru Pita wo naŋgo qure utru. ⁴⁵ Onaqa Filip a aisiqa tamo bei aqa ñam Nataniel itosiq minjej, “Ni au. Iga tamo a qa nami Moses marsiq dal anjamq di neŋgreɲeyej qaji a unonum. Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi dego a qa maroqnsib neŋgreɲyoqneb. Tamo di Yesus Nasaret qure qaji. A Josep aqa ɲiri.” ⁴⁶ Onaqa Nataniel na kamba Filip minjej, “Nasaret di qure kiñala. Di qure kobaquja sai. Tamo bole bei a qure dena brantqa kere kiyo?” Onaqa Filip na minjej, “Ni bosim tamo di unime.”

⁴⁷ Onaqa Nataniel a walwelosiq Yesus aqa areq beqnaqa unsiqa a qa marej, “Niŋgi uniy. Tamo di a Israel tamo bolequja. A gisaŋ anjam marosaieqnu.” ⁴⁸ Onaqa Nataniel na Yesus nenemyej, “Ni kiyersi e qa qalieonum?” Onaqa Yesus na kamba minjej, “Filip a ni metmosaisonaga ni qura utruq di awesonamqa e ni numonum.” ⁴⁹ Onaqa Nataniel a Yesus aqa anjam di qusiqa minjej, “O Qalie Tamo Koba, ni degsi maronum deqa e poibqo, ni Qotei aqa ɲiri. Ni Israel naŋgo Mandor Koba.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni qura utruq di awesonam e ni numonum e degsi ubtosim mermonumqa ni qusim ino areqalo e qa siŋgiltonum e? Di ijo siŋgila kiñala segi e

babtonum. Bunuqna e ijo siŋgila kokba babtoqnit ni unoqnaqam.”⁵¹ Osiqa naŋgi kalil minjrej, “Niŋgi quiy. E bole merŋwai. E segi Tamo Anġro. Deqa bunuqna laŋ waqamqa Qotei aqa laŋ anġro naŋgi ijo jejamuq na laŋ qureq oqoqnsib olo mandamq aiyoqnb niŋgi unjrqb.”

2

Tamo bei uŋa baŋ ojqa bati brantej

¹ Bati aiyel koboonaqa Kana qure agi Galili sawaq di unu dia tamo bei uŋa baŋ ojqa bati brantej. Deqa tamo uŋgasari naŋgi koroosib iŋgi goiyeb. Anjam qarinyonab Yesus aqa ai a koro deq gilej.

² Yesus aqa anġro naŋgi ti dego metnjrnab koro deq gileb. ³ Koroosib iŋgi uyeqnaqba wain saiinjrnaba Yesus aqa ai na minjej, “Naŋgi wain saiinjrqo.”

⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Ai, di ino wau. Di ijo wau sai. Ijo wauqa bati brantosaiunu.” ⁵ Onaqa aqa ai na kaŋgal tamo naŋgi endegsi minjrej, “Yesus a anjam kiye merŋgimqa di dauryiy.”

⁶ Tal dia ya nobu 6 kokba meniŋ na gereiyo qaji ateleŋonab soqneb. Juda naŋgi Qotei pailyqa oqnsib ya nobu dena ya tigoqnsib naŋgo baŋ ti jejamu ti yansoqneb. Deqa ya nobu di ateleŋonab soqneb. Ya nobu quja quja 100 lita. ⁷ Ariya Yesus na kaŋgal tamo naŋgi minjrej, “Ya nobu di maqteleniy.” Onaqa naŋgi ya nobuq di ya qameleŋonab maqej. ⁸ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yiy.” Onaqa kaŋgal tamo naŋgi Yesus aqa anjam di dauryosib ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yeb. ⁹ Ya di Yesus na bulyonaq wain babej. Wain babonaqa goiyo lanja a uyo

oneiyosiq marej, “Endi wain bolequja.” Wain di qabe na bej di a qaliesai. Kanjal tamo ya tige b qaji nanği segi qalie. Onaqa goiyo lanja a na tamo uña bañ oje b qaji di metonaq aqa areq bonaq minje b, ¹⁰ “Bati gaigai tamo nanği inği goiyoqnsib wain qaqa tin bole namo tamo nanği anainjreqnab uyeq nab. Uyeq nab olo bunu wain qaqa tin bolesai di anainjreqnub. Ariya ni degyosai. Ni wain qaqa tin bole tentosim namo wain qaqa tin bolesai anainjronum uyonub olo bunu wain qaqa tin bole anainjronum.”

¹¹ Yesus a Kana qureq di mañwa di babte b. Kana qure agi Galili sawaq di unu. A nami mañwa bei babtosaioqne b. Bati di qujai a na mañwa babtqa utru ate b. Mañwa dena a na aqa segi ñam koba ti aqa siñgila koba ti boleq ate b. Onaqa aqa anğro nanği mañwa di unsibqa a qa naño areqalo siñgilate b.

¹² Ariya uña bañ ojqa bati di koboonaqa Yesus aqa was nanği ti aqa anğro nanği ti aqa ai koba na Kana qure uratosib Kaperneam qureq gile b. Gilsib dia bati qudei soqne b.

Tamo nanği atra tal miligiq di inği inği qarinyoqne b

¹³ Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laqnabqa nanği ele ne b. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomonaqa Yesus a Jerusalem aije b. ¹⁴ Aisiq atra tal kobaquja miligiq gile b. Gilsiqqa ñam ate b di tamo nanği na makau ti kaja ti binon ti qarinyeqnabqa tamo qudei na awaiyeq nab unjre b. Silali piloqne b qaji tamo nanği naño awo jaramq di awesosib silali pileq nabqa nanği dego Yesus na unjre b. ¹⁵ Unjrsiqqa raunğa osiq

dena toqon gereiyosiq ganinyoqnsiq nanqi kalil nanqo kaja ti nanqo makau ti winjrnaqa atra tal uratosib jaraiyeb. Silali piloqneb qaji tamo nanqi dego winjrsiq nanqo awo jaram bilbelyosiq silali bimblenyetnjrej. ¹⁶ Osiqa tamo nanqi binon qarinyoqnsibqa dena silali oqneb qaji nanqi endegsi minjrej, “Ningi binon di elenjosib jaraiyy. Ningi na ijo Abu aqa tal endi ingi qarinyo tal bulyaib.” ¹⁷ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi aqa kumbra di unsibqa Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji deqa olo are qaleb. Agi nami endegsib nengrenyeb, “O Abu, e ino tal qa tulan arearetbqo. Deqa e ino tal bole sqajqa singilaeqnum.”

¹⁸ Yesus na tamo nanqi di winjrnaqa Juda tamo kokba nanqi unsibqa deqa nenemyeb, “Ni manwa kiye babtım dena iga poigwas, ni Qotei aqa ñam na kumbra endi yeqnum?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi na atra tal kobaquja endi konqrontibqa bati qalub qa e olo tigeltqai.” ²⁰ Onaqa nanqi na minjeb, “Atra tal endi gereiyeq nab wausau 46 koboej. Ni kiyaqqa bati qalub qa olo tigeltqa maronum? Keresai.”

²¹ Yesus a atra tal qa marej di aqa segi jejamu sigitosiqa yawo anjam marej. ²² Deqa bunuqna a subq na tigelonaqa aqa anqro nanqi aqa anjam deqa olo are qalsibqa Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji deqa poinjrnaqa Yesus qa nanqo areqalo singilateb.

Yesus a tamo kalil nanqo kumbra qa qalie bole

²³ Qotei a nami Israel nanqi Isip sawaq di padalqa laq nabqa nanqi elenjej. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus a Jerusalem

di sosisqa manwa babteqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği unoqnsib aqa ñam qa nanço areqalo singilatoqneb. ²⁴ Ariya Yesus a nanği areinjrosai. A tamo kalil nanği qa qalie bole. ²⁵ A powo bei qa truquosaieqnu. Deqa tamo bei na tamo nanği qa ubtosim Yesus minjaiq. A segi tamo nanço areqalo qalie bole.

3

Nikodemus a qolo Yesus ombla anjam qaireb

¹ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Nikodemus. A Farisi tamo. A Juda nanço gate bei. ² A qolo Yesus aqa areq bosisqa minnej, “O Qalie Tamo Koba, iga qalieonum, ni powo tamo bole. Ni Qotei aqaq na bem. Qotei a ni singila emosai qamu manwa ni yeqnum qaji di ni babtqa keresai qamu.”

³ Onaqa Yesus na kamba minnej, “E bole mermqai. Tamo bei a anğro mom bunuj bulosim ñambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. Deqa a Qotei unqa keresai.” ⁴ Onaqa Nikodemus na nenemyej, “Tamo a qeliqo di a kiyersim olo aqa ai miligiq aisim anğro mom bulosim ñambabqas?”

⁵ Onaqa Yesus na kamba minnej, “E bole mermqai. Tamo bei a ya na ti Qotei aqa Mondor na ti anğro mom bunuj bulosim ñambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. ⁶ Niği nunço ai abu nanço jejamuq dena ñambabeqnuq deqa niği mandam tamo unub. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo bei ñambabtqas di a mondor ti sqas. ⁷ E ni mermonum, ‘Niği anğro mom bunuj

bulosib nambaboiy.' Ni ijo anjam di qusim prugugetaim. ⁸ Jagwa a segi puyoqnsiqqa sawa sawaq gileqnaqa ni aqa anjam ato queqnum. Ariya a qabe na kiyo boqnsiq qabiteqnu di ni qaliesai. Tamo kalil Qotei aqa Mondor aqa singila na angro mom bunuj bulosib nambabeqnu qaji nanji kere dego."

⁹ Onaqa Nikodemus na olo Yesus nenemyej, "Kumbra di kiyersi brantqas?" ¹⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ni Israel nanjo qalie tamo koba. Ni kiyaaq ijo anjam endeqa poimosai? ¹¹ E bole mermqai. Anjam iga qalieonum qaji deqa mareqnum. Kumbra iga uneqnum qaji deqa saeqnum. Ariya ninji gago anjam endi ojosaieqnu. ¹² Endego e mandam qa anjam merngonumqa ninji qusib nunjo areqaloq di singilatqab. Deqa e lan qure qa anjam dego merngit ninji kiyersib nunjo areqaloq di singilatqab? ¹³ Tamo bei a lan qureq oqosai. E Tamo Angro e segi qujai lan qureq dena mandamq aiyem. ¹⁴ Nami Moses a wadau sawaq di sosisiq a amal sigitosiq soqtosisiq gainte. Dego kere e Tamo Angro soqtbosib gaintqab. ¹⁵ Amqa tamo kalil e qa nanjo areqalo singilatqab qaji nanji nambile gaigai sqab.

¹⁶ "Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanji tulaj qalaqalainjrsiq deqa aqa segi Niri qujai di nanji enjrej. A endegsi are qalej, "Tamo ungasari nanji ijo Angro qa nanjo areqalo singilatqab di nanji padalqasai. Nanji nambile gaigai sqab.' Qotei a degsi are qalsiq deqa aqa segi Niri qujai nanji enjrej. ¹⁷ Qotei a tamo ungasari man-

damq endi unub qaji nanngo une qa peginjrqqa marsiq aqa Njiri qarinyosai. A nanngi elejam nanngi padalaib deqa osiq aqa Njiri qarinyonaq mandamq aiyej. ¹⁸ Tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateq nub qaji nanngi Qotei na peginjrqasai. Ariya tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilatosaieq nub qaji nanngi Qotei na peginjrqas. Di kiyaaqa? Nanngi aqa segi Njiri qujai aqa ñam qa nanngo areqalo singilatosaieq deqa. ¹⁹ Qotei na tamo ungasari nanngi di peginjrqas di aqa utru agiende. Pulon a mandamq ainaqa nanngi ambru qa arearetnjroqnej. Nanngi pulon qa arearetnjrosai qnej. Di kiyaaqa? Nanngi kumbra uge yoqneb deqa. ²⁰ Tamo ungasari kalil kumbra uge yeqnub qaji nanngi pulon jeuteq nub. Nanngo kumbra uge di pulon na boleq ataim deqa nanngi pulon aqaq bosaieq nub. ²¹ Ariya tamo ungasari anjam bole dauryeqnub qaji nanngi pulon aqaq beqnub. Boqnsib wau bole bole yeqnabqa tamo nanngi unoqnsib mareqnub, 'Bole, nanngi Qotei aqa singila na wau di yeqnub.' "

Jon yansnjro qaji a Yesus qa anjam palontoqnej

²² Bati bei Yesus aqa angoro nanngi ti walwelosib Judia sawaq gileb. Gilsib dia sosibqa Yesus na tamo ungasari nanngi yansnjroqnej. ²³ Jon yansnjro qaji a Ainon qureq di sosisqa a dego tamo ungasari nanngi yansnjroqnej. Ainon qure di Salim qure jojomq di unu. Dia ya koba soqnej deqa tamo ungasari nanngi Jon aqa areq beq nabqa a na yansnjroqnej. ²⁴ Herot na Jon tonto talq di waiyosaisoqnej deqa Jon a kumbra di yoqnej.

²⁵ Bati bei Jon aqa angoro qudei nanngi Juda tamo bei ti jejamu yanso kumbra qa anjam na qoto-

qneb. ²⁶ Osib nanği Jon aqa areq gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, nami tamo ni ombła Jordan ya taqal beiq di sosibqa ni a qa anjam maroqnem qaji bini tamo unğasari kalil nanği aqa areq gileq nabqa a na yansnjreqnu. Nanği inoq bosaieq nub.” ²⁷ Onaqa Jon na kamba minjrej, “Qotei laŋ qureq di unu qaji a na iga inği bei egwasai di iga inği bei oqa keresai. ²⁸ Niŋgi segi ijo anjam bei quoqneb. Agi e merngoqnem, ‘E Kristus sai. Qotei na e namoqna qarınbonaq e Kristus bqajqa gam gereiyetem.’ ²⁹ Tamo uŋa baŋ ojqaş qaji a segi na uŋa di oqaş. Aqa was a laŋa qalaq di tigelesosimqa tamo uŋa baŋ ojqaş qaji aqa anjam quoqnaş. Qusimqa tulaŋ areboleboleiyqaş. Dego kere e bini tulaŋ areboleboleibqo. ³⁰ Kristus aqa ñam tulaŋ kobaqaş. Ijo ñam aguq aiqaş.” Jon na aqa anğro nanği degsi minjrej.

³¹ Tamo laŋ qureq di sosiqa dena mandamq aiyej qaji a na inği inği kalil tulaŋ buŋnjrejunu. Mandam qaji tamo unğasari nanği mandam endeqa kumbra yoqnsib anjam mareq nub. Ariya tamo laŋ qureq di sosiqa dena mandamq aiyej qaji a na inği inği kalil tulaŋ buŋnjrejunu. ³² Kumbra a uneqnu qaji a deqa saeqnu. Anjam a queqnu qaji di a na babtosiq mareqnu. Ariya mandam qaji tamo unğasari nanği aqa anjam di ojosaieq nub. ³³ Tamo unğasari Yesus aqa anjam di ojeq nub qaji nanği a qa nanğo areqalo singilatoqnsib mareq nub, “Bole, Qotei a anjam bole qa utru.” Nanği degsib mareq nub. ³⁴ Tamo Qotei na qarınyej qaji a Qotei aqa anjam babtosiq mareqnu. Di kiyayaqa? Qotei na aqa Mondor a torei yekritej deqa. A na aqa

Mondor potosiq taqal bei segi Yesus yosai. ³⁵ Abu na aqa segi Niri qalaqalaiyeqnu deqa a na inġi inġi kalil aqa bañq di ateleñej. ³⁶ Tamo uñgasari Qotei aqa Niri qa nañgo areqalo singilateqñub qaji nañgi ñambile gaigai sqab. Ariya tamo uñgasari Qotei aqa Niri aqa anjam dauryqa urateqñub qaji nañgi ñambile itqasai. Qotei aqa minjin nañgoq di sqas.

4

Yesus a Samaria uña bei wo anjam maroqneb

¹⁻³ Farisi nañgi endegsib queb, “Yesus a Jon bunyosiqqa tamo uñgasari tulañ gargekoba yansnjreqnaqa nañgi a dauryeqñub. Jon a tamo gargekoba yansnjrosaiyeqnu.” Farisi nañgi degsib queb. Bole, Yesus a segi na tamo uñgasari nañgi yansnjrosaiyoqnej. Aqa añgro nañgi na yansnjroqneb. Tamo Koba Yesus a qalieej, Farisi nañgi degsib queb. Deqa a Judia sawa uratosiqqa olo Galili sawaq gilej. ⁴ A gam dauryosiqqa Samaria sawa amble potosiqqa walwelosiq gilej.

⁵ Gilsiq Samaria nañgo qure kiñala bei aqa ñam Sikar di brantej. Qure qalaq di mandam mutu bei soqnej. Mandam mutu di Jekop a nami aqa ñiri Josep yej. ⁶ Ya uyqajqa sub dia soqnej. Ya sub di Jekop a nami bogej qaji. Yesus a walwelosiq qanam jige señ bati 12 onaqa aqa jejamu asgiyon-aqa aqaratqa osiqqa ya sub qalaq di awoej.

⁷⁻⁸ Onaqa aqa añgro nañgi inġi awaiyqa marsib qure miligiq aiyeb. Aiyeqñabqa Samaria uña bei a ya tugwajqa bej. Bonaqa Yesus na minnej, “Ya gambañ tigsim e anaibe.” ⁹ Onaqa Samaria uña dena Yesus kamba minnej, “Ni Juda tamo.

E Samaria uña. Deqa ni kiyaaqa e merbonum, ‘Ya gamban tigsim e anaibe?’” Uña na degsiqa Yesus minjej. Di kiyaaqa? Juda nanji Samaria nanji ti koba na anjam marosaieqñub. ¹⁰ Onaqa Yesus na uña di minjej, “Ni inji bole Qotei na laña emqajqa di qalieosim qamu tamo ni na ya tigsim anaiyqajqa mermqo qaji a qa poimqo qamu ni e merbimqa ñambile gaigai sqajqa ya anaimonum qamu.” ¹¹ Onaqa uña dena minjej, “O Tamo Koba, ni ya tugwajqa gamban saiqoji. Ya sub endi tulan guma koba. Deqa ni qabe na ñambile gaigai sqajqa ya di oqam?” ¹² Gago moma utru Jekop a nami ya sub endi bogsiqa gago moma nanji enjrej. A sub endena ya uyoqnej. Aqa angro nanji ti aqa makau ti aqa kaja ti nanji dego sub endena ya uyoqneb. Ni na gago moma utru Jekop bunyqam kiyo?” ¹³ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Tamo nanji sub endena ya uyoqnqab di nanji olo bunu ya qarnjroqnqas. ¹⁴ Ariya e na tamo nanji ya anainjrqai di nanji bunu ya qarnjrqasai. Ya e na anainjrqai di nanji uyibqa nanjo are miligiq di ya ani bul polyoqñimqa nanji ñambile gaigai sqab.” ¹⁵ Onaqa uña dena Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na ya di anaibimqa e olo ya qarboqnqasai. Amqa e olo bosiy sub endena ya tugoqnqasai.”

¹⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Ni mati aisim ino gumbulun metosim niñgi ombla endeq boiy.” ¹⁷ Onaqa uña na minjej, “E gumbulun saiqoji.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni gumbulun saiqoji di kere maronum. ¹⁸ Ni nami gumbulun 5 osim uratnjrem. Ariya tamo ni bini ombla unum qaji di ino gumbulun sai. Deqa ino anjam di bole.”

¹⁹ Onaqa uña dena minjej, “O Tamo Koba, ni anjam di ubtosim merbonum deqa e poibqo, ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. ²⁰ Gago moma nanği nami manaq endi korooqnsib Qotei qa louoqneb. Ariya Juda nanği mareqñub, ‘Qotei qa louqajqa sawa qujai agi Jerusalem.’”

²¹ Onaqa Yesus na olo minjej, “O uña, e ni anjam bei mermit ni qusim poimeme. Anjam agiende. Bati bei brantimqa manaq endi niği Abu qa louoqñqasai. Jerusalem dia dego niği Abu qa louoqñqasai. ²² Niği Samaria qaji. Deqa niği Abu qa loueqñub qaji a qa geregere poingosai. Ariya iga Juda qaji. Deqa iga Abu qa loueqñum qaji a qa geregere poiqeñnu. Di kiyaaqa? Abu na tamo uñgasari nanği elenqajqa utru agi Juda iga segi. ²³ Ariya bati bei brantimqa tamo nanği Mondor na ti anjam bole na ti Abu qa louoqñqab. Osib nanço lou dena nanği Abu qa bole louoqñqab. Yim Abu a nanği qa tulañ areboleboleiyqas. Bati di agi brantqo. ²⁴ Qotei a segi Mondor. Deqa tamo nanği Qotei qa louqa oqnsib Mondor na ti anjam bole na ti louoqñqab di nanği Qotei qa bole louoqñqab.” ²⁵ Onaqa uña dena Yesus minjej, “E qalie, Mesaia a bqas.” “Mesaia” di Hibru anjam. Gago anjam, “Kristus.” Osiqa Yesus minjej, “Mesaia a bosimqa Qotei aqa anjam kalil ubtosim mergekritqas.” ²⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Mesaia agi e segi. Aqo ombla anjam mareqñum.”

²⁷ Yesus a uña degsi minjnaqa aqa angro nanği olo qureq na bosibqa a uña de wo anjam mareqñab unsibqa tulañ prugugeteb. Ariya nanği Yesus nenemyosai, “Ni kiyaaqa uña de wo an-

jam mareqnub?” Degyosai. ²⁸ Onaqa uña dena aqa ya nobu uratosiqa olo qure miligiq aisiqa tamo ungasari nanği minjrej, ²⁹ “Ninği bosib tamo di uniy. E kumbra nami yoqnem qaji di a na ubtekritqo. Tamo di a Kristus kiyo?” ³⁰ Degsi minjrnaqa nanği qure uratosib Yesus unqajqa beb.

³¹ Beqnabqa Yesus aqa anğro nanği na minjeb, “O Qalie Tamo Koba, ni bosim inği uye.” ³² Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo inği uyo bei unu di ninği qaliesai.” ³³ Onaqa aqa anğro nanği aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Tamo bei na inği bei osi bosiq anaiyqo kiyo?” ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei e qarınbej qaji aqa areqalo e dauryosiy aqa wau kobotqai. Ijo inği uyo bole agide.

³⁵ “Ninği mareqnub, ‘Bai qolqe koboeqnaqa inği melieqnu.’ Ninği degsib mareqnub. Ariya e na ninği yawo anjam bei endegsi mernğwai. Ninği inği wauq di nam atsib inği meliosiq unu di unqab. ³⁶ Tamo inği meli gentoqnsib koroiyeqnub qaji nanği awai eqnub. Nanço awai agi nanği nambile gaigai sqab. Deqa tamo nanği inği yageqnub qaji ti tamo nanği inği meli genteqnub qaji ti koba na areboleboleinjrğas. ³⁷ Deqa anjam endi bole, ‘Tamo bei na inği yagwas. Olo tamo bei na inği meli gentqas.’ ³⁸ E ninği qarınğonumqa gilsib wau ninği na wauosai qaji dena inği eleneqnub. Tamo qudei nanği nami waukobaeb. Ariya ninği lanğa gilsib inği eleneqnub.”

³⁹ Uña dena Samaria tamo ungasari gargekoba qure dia soqneb qaji nanği Yesus qa sainjrnaq qusibqa Yesus qa nanço areqalo sinğilateb. Di kiyaaqa? Uña na minjrej, “Kumbra kalil e nami

yoqnem qaji di tamo dena ubtekritqo.” ⁴⁰ Degsi minjrnaq qusibqa Yesus aqa areq bosib minjeb, “Ni gago qureq endi iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa Yesus a bati aiyel nanqo qureq di soqnej. ⁴¹ Sosiqa Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo unqasari gargekoba nanqi aqa anjam quoqnsib poinjreqnaqa a qa nanqo areqalo sinqilatoqneb. ⁴² Deqa nanqi na unqa di minjeb, “Ni Yesus qa anjam mergonam qusim gago areqaloq di sinqilatam. Sinqilatosim sonamqa a segi na olo anjam mergwo qusim turtosim gago areqalo a qa torei sinqilatonum. Osim deqa iga endegsi poigwo, ‘Bole, Yesus a na qujai tamo unqasari mandamq endi unub qaji nanqi elenqas.’ ”

Yesus na Rom nanqo tamo gate aqa niri boletej

⁴³ Onaqa bati aiyel koboonaqa Yesus a qure di uratosiqa walweloziq Galili sawaq gilej. ⁴⁴ A segi nami endegsi marej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaqas di nanqi aqa anjam quietqa asginjrqa. Deqa a qure dia nam saiqoji sqas.”

⁴⁵ Yesus a Galili sawaq di brantonaqa tamo unqasari sawa dia soqneb qaji nanqi a qa tulan areboleboleinjrej. Di kiyaaqa? Nami Juda nanqo yori bati koba qa Yesus a Jerusalem dia manwa babteqnaq nanqi unoqneb deqa.

⁴⁶ Ariya Yesus a olo Kana qureq aiyej. Qure di agi Galili sawaq di unu. Qure dia nami Yesus a ya bulyonaqa wain babej. Aisiq di sonaqa Kaperneam qureq di Rom nanqo mandor aqa tamo gate bei aqa niri makobaiyonaq neiesoqnej.

⁴⁷ Deqa tamo gate di Yesus a Judia sawa uratosiq

bosiq Galili sawaq di soqnej di qusiqa walwelosiq aqa areq aisiq pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo angro a moiqa laqnu. Deqa ni bosim a boletime.” ⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo di minjej, “Ninji ijo manwa bei nungo namdamu na unqasai di ninji e qa nungo areqalo singilatqasai.” ⁴⁹ Onaqa tamo dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni boqujat. Ijo angro a moiyo uge.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Ni gile. Endego ino angro a boleqo nambile unu. A moiqasai.” Onaqa a Yesus aqa anjam di qusiqa bole qa marsiq gilej.

⁵¹ A gileqnaqa aqa kanjal tamo qudei nanji aqa talq dena bosib gamq di turosib minjeb, “Ino angro a boleosiq nambile unu.” ⁵² Onaqa a na nenem-njrej, “Sej bati gembu a boleqo?” Onaqa minjeb, “Ya qanam sej bosiq inji uyo bati tinjyonaqa aqa jejamu kanjan koboonaqa a boleej.” ⁵³ Degsi minjnabqa a qalieej, sej bati deqa tintinj Yesus na minjej, “Endego ino angro a boleqo nambile unu. A moiqasai.” A degsi qalieosiq deqa a Yesus qa aqa areqalo singilatej. Tamo kalil a ombila tal qujaiq di soqneb qaji nanji dego Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ⁵⁴ Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di sosiqa bati deqa a manwa di yej. A nami Galili sawaq di manwa bei yosaiognej. Aqa manwa qujai nami yej qaji agi a ya bulyonaq wain babej.

5

Yesus a ma tamo bei boletej

¹ Bati bei Yesus a Juda nanjo yori bati koba unqa marsiqa Jerusalem aiyej.

² Jerusalem dia ya kuru bei soqnej. Ya kuru di kaja nanjo siranme qalaq di soqnej. Ya kuru di aqa ñam Betesda. Di Hibru anjam na mareqñub. Ya kuru areqsi jagwa oqajqa tal kiñilala 5 soqñeb. ³ Tal dia tamo ma ti, tamo ñam qandimo, tamo siŋga uge, tamo jejamu lainjro qaji tulan gargekoba soqñeb. Nanji ya anñilqajqa tariñoqñeb. ⁴ Bati qudei Tamo Koba aqa lan angro ya kuru miligiq aiyeqñsiqa ya enteqnaqa anñiloqnej. Ya anñiloqñimqa tamo a namo yaq aiqas qaji aqa ma koboqas. Utru deqa nanji ya anñilqajqa tariñoqñeb.

⁵ Ariya bati deqa tamo bei wausau 38 ma ti soqnej qaji a dia tariñoqnej. ⁶ Onaqa Yesus na tamo di ñeiesonaq unsiqa a bati olekoba ma de ti soqnej di qalieosiqa nenemyej, “Ni boleqajqa are unu e?”

⁷ Onaqa minjej, “O Tamo Koba, ya anñiloqñimqa tamo yai na e aqaryaibosim urur yaq osi aiqas? Tamo dego bei sosai. E aiqa yeqnam ma tamo qudei nanji e bunboqñsib namo yaq aiyeqñub.” ⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Ni tigelosim ino sapera qoboiyosim walwel.” ⁹ Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa jejamu boleonaqa a tigelokuqatosiq aqa sapera qoboiyosiqa walwelosiq gilej.

Bati di Juda nanjo yori bati. ¹⁰ Deqa Juda tamo kokba nanji na tamo boleej qaji di unsib minjeb, “Bini yori bati. Iga wauqa getento. Deqa ni ino sapera qoboiyaim.” ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo e boletbqo qaji a na merbqo, ‘Ni ino sapera qoboiyosim walwel.’ ” ¹² Degsi minjrnaqa nanji na nenemyeb, “Tamo yai na ni mermqo, ‘Ni ino sapera qoboiyosim walwel?’ ” ¹³ Onaqa a na minjrej, “Tamo e boletbqo qaji aqa ñam di e qaliesai.”

A nanği degsi minjrej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba sonab Yesus a nanžo ambleq na ulañej.

¹⁴ Onaqa nebeonaqa Yesus a atra tal miligiq gilsıqa tamo di itosiq minjej, “Ni que. E ni boletmonum deqa ni olo une bei ataim. Gulbe kobaquja bei ino jejamuq di olo branto uge.”

¹⁵ Onaqa tamo di aisiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Tamo e boletbej qaji agi Yesus.”

¹⁶ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus ugeugeiyqajqa maroqneb. Di kiyaaqa? A mañwa di yori bati qa yoqnej deqa. ¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo Abu a nami gaigai wauoqnej agi bini wauoqnsiq unu. Deqa e dego waueqnum.” ¹⁸ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği a qalib moiqajqa torei singilaoqneb. Di kiyaaqa? A yori bati segi gentosai. A dego marej, “Qotei a ijo Abu.” Aqa anjam dena a segi qa marej, “Aqo Qotei wo ombla kerekere.”

Yesus a Qotei aqa Njiri

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernğwai. E Qotei aqa Njiri. E ijo segi areqalo na kumbra bei yqa keresai. Kumbra ijo Abu na yeqnaq e uneqnum qaji di e dego yeqnum. ²⁰ E ijo Abu aqa Njiri. Deqa a na e qalaqalaiboqnsıqa kumbra kalil a yeqnu qaji di e olo osorbeqnu. Bunuqna a kumbra tulañ singila kokba dego osorboqnqas. Yim ninği unsib tulañ prugwab. ²¹ Ijo Abu na tamo moreño qaji nanği olo ñambile enjroqnsıqa subq na tigeltñreqnu. Deqa e Qotei aqa Njiri e kamba dego ijo segi areqalo na tamo nanği ñambile enjreqnum. ²² Ijo Abu na tamo nanžo une qa

nanği peginjrosaeqnu. Wau di a na e ebej. E Qotei aqa Niri deqa e na tamo nanço une qa nanği peginjreqnum. ²³ E wau di yeqnum. Di kiyaga? Tamo kalil nanği ijo ñam soqtetboqnqajqa deqa. Agi nanği ijo Abu aqa ñam soqteqnu dego kere. Tamo a ijo ñam soqtetbosaieqnu di a ijo Abu e qarınbej qaji aqa ñam dego soqtosaieqnu.

²⁴ “E bole merıgwai. Tamo a ijo anjam qusim ijo Abu e qarınbej qaji a qa aqa areqalo singilatqas di a ñambile gaigai sqas. Deqa e aqa une qa pegiyqasai. A moiyo gam uratosim olo ñambile oqas.

²⁵ “E bole merıgwai. E Qotei aqa Niri. Bati bei brantımqa tamo unğasari moreño qaji nanği ijo kakro qusib ñambile oqab. Bati di agi brantqo. ²⁶ Ijo Abu a segi ñambile qa utru. E aqa Niri. A na e singila ebej deqa e dego ñambile qa utru. ²⁷ E Tamo Anğro unum deqa ijo Abu na e singila ebej. Singila dena e na tamo unğasari nanço une qa peginjreqnum. ²⁸ Niği ijo anjam di qusib tulağ prugaib. Bati bei brantımqa tamo unğasari kalil subq di unub qaji nanği ijo kakro quqwab. ²⁹ Qusib olo sub uratosib tigelqab. Tamo unğasari kumbra bole bole yeqnub qaji nanği tigelosib ñambile sqab. Tamo unğasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanği tigelabqa e na nanği peginjrsiy padaltnjrçai.”

Tamo qudei na Yesus aqa ñam ubteqnu

³⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “E ijo segi areqalo na wau bei yqa keresai. Ijo Abu na e anjam merbeqnaq quoqnsim tamo unğasari nanği peginjreqnum. E kumbra tıntın na nanği peginjreqnum. E ijo segi areqalo dauryosaieqnu. Ijo Abu e qarınbej qaji aqa areqalo dauryeqnum.

³¹ “E segi na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di tamo nanği bole qa maraib. ³² Tamo bei unu agi Qotei. A dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiq mareqnu. E qalieonum, anjam a mareqnu qaji di bole.

³³ “Ninği na tamo qudei qarınjnab Jon aqaq gilnabqa a anjam bole ubtosiq minjroqnej. ³⁴ Bole, mandam tamo bei na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtqa keresai. Ariya Qotei na ninği elenqajqa deqa e ninği Jon qa merngonum. ³⁵ Jon a nam pulon bul sosıqa tamo unğasari nanği suwantnjreqnaqa ninği aqa suwanıoq di sokiñalayoqnsib areboleboleınqoqnej.

³⁶ “İjo anjam e ubtosim mareqnum qaji di anjam kobaquja. Anjam dena Jon aqa anjam tulan bunyejunu. Di kiyaga? Wau kalil ijo Abu na ebej qaji di e yeqnam tamo unğasari nanği unoqnsib endegsi poinjreqnu, bole, ijo Abu na e qarınbonaq bem. ³⁷ İjo Abu e qarınbej qaji a e qa anjam ubtosiq mareqnu. Ariya ninği aqa kakro nami quosaiıqneq. Aqa ulatamu dego ninği nami unosaııqneq. ³⁸ Qotei aqa anjam dego nunğo are miligiq di sosai. Tamo Qotei na qarınıyonaq mandamq aiyej qaji aqa anjam ninği nunğo areqaloq di sinğilatosaiıeqnub.

³⁹ “Bole, ninği Qotei aqa anjam nenğrenq di unu qaji di sisiyoqnsib peleiıeqnub. Ninği are qaleqnub, anjam dena ninği nıambile gaigai sqab. Ariya anjam di e ubtosiq mareqnu. ⁴⁰ Ninği kiyaga nıambile oqajqa are qaloqnsib olo ijoq bqa-jqa urateqnub?

⁴¹ “E mandam tamo nanğoq dena nıam koba osaiıeqnum. ⁴² Ariya e ninği qa qalieonum. Nunğo are miligiq di ninği Qotei qalaqalaiıyosaııeqnub.

⁴³ E ijo Abu aqa ñam na bonamqqa ningi ijo anjam osai. Tamo bei aqa segi ñam na bqas di ningi aqa anjam oqujatqab. ⁴⁴ Ningi nungo segi was nanngoq dena ñam koba oqajqa are qaleqñub. Ariya ningi Qotei aqaq dena ñam koba oqajqa are qalosaieqñub. Qotei agi a segi qujai Qotei bole. Ningi kumbra degyeqñub deqa ningi kiyersib e qa nungo areqalo siñgilatqab? Di keresai.

⁴⁵ “E ijo Abu aqa ñamdamuq di nungo une qa mernḡwai edegaib. Nungo une qa mernḡwajqa tamo qujai agi Moses. Ningi are qaleqñub, Moses a na ningi aqaryainḡwas. Di sai. ⁴⁶ Ningi Moses aqa anjam nungo areqaloq di siñgilateqñub qamu ijo anjam dego nungo areqaloq di siñgilateqñub qamu. Di kiyayaqa? Moses a nami e qa anjam nenḡrenḡyej. ⁴⁷ Ningi Moses aqa anjam nami nenḡrenḡyej qaji di nungo areqaloq di siñgilatosaiqñub deqa ningi kiyersib ijo anjam dego nungo areqaloq di siñgilatqab? Di keresai.”

6

Yesus a tamo 5,000 nanḡi inḡi anainḡrej

¹ Bati bei Yesus a Galili ya agu taqal beiq gilej. Ya agu di yuwal bul tulaḡ kobaquja. Ya agu di aqa ñam bei Taiberias ya agu. ² Yesus a tamo mainḡro qaji nanngoq di maḡwa babteqnaqa tamo unḡsari tulaḡ gargekoba nanḡi unoqñeb. Deqa a ya agu taqal beiq gileqnaqa nanḡi a dauryosib giloqñeb. ³ Bati di Yesus na aqa anḡro nanḡi joqsiqua koba na manaq oqsibqa mana goge dia awesoqñeb. ⁴ Qotei a nami Israel nanḡi Isip sawaq di padalqa laqñabqa nanḡi elenḡj. Deqa olo are qalqajqa yori

bati jojomej. ⁵ Deqa Yesus a nam atsiqa tamo ungasari tulan gargekoba a dauryosib aqa areq beq nabqa unjr siqa Filip nenemyej, “Iga qabe na ingi awaiyosim tamo ungasari kalil di anainjronam kereqas?” ⁶ Filip a kamba Yesus kiyersi minjim quqwajqa deqa Yesus na laña nenemyej. Yesus a kumbra kiye yqas di a segi nami qalieej.

⁷ Onaqa Filip na kamba Yesus minjej, “Tamo ungasari nanği di tulan gargekoba. Iga 200 kina osim dena ingi awaiyosim ingi kiñala kiñala anainjr qom di tulan kereqasai.” ⁸ Onaqa Yesus aqa anğro bei Andru di Saimon Pita aqa was a na Yesus minjej, ⁹ “Anğro wala bei unu. A bem 5 qe kiñilala aiyel ojejunu. Inği di dego tamo ungasari gargekoba endi anainjr qom di tulan kereqasai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na aqa anğro nanği minjrej, “Ninği na tamo ungasari kalil nanği minjribqa mandamq di awoeleneb.” Sawa dia ñin koba soqnej deqa Yesus aqa anğro nanği na tamo ungasari minjrnabqa kalil ñinq di awoeleneb. Tamo awoeleneb qaji sisiyeb 5,000.

¹¹ Awoonabqa Yesus na bem ti qe ti di osiqa Qotei pailyosiqa tamo ungasari awoeleneb qaji nanği jeisi anainjreqnaq uyoqneb. Uynab kalil menetnjrej. ¹² Menetnjrnaqa Yesus na aqa anğro nanği minjrej, “Ninği ingi oto kalil koroiyyi. Oto bei urataib.” ¹³ Degsi minjrnaqa nanği bem 5 aqa oto kalil tamo ungasari nanği urateleneb qaji di koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej.

¹⁴ Onaqa tamo ungasari kalil nanği Yesus aqa mañwa di unsib maroqneb, “Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim mandamq

aiqajqa marej qaji agi a di.” ¹⁵ Onaqa Yesus a nanjo anjam di qusiqa endegsi qalieej, “Nanji bosib e ojsib e nanjo Mandor Koba atqajqa are qaleqnu.” A degsi qalieosiq deqa a sawa di uratosiqa a segi manaq oqsic di soqnej.

Yesus a ya banjaq na walwelej

¹⁶ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanji alile aiyeb. ¹⁷ Alile aisib qobun bei gogetosib qobun suweiyosib gileb. Nanji mareb, “Iga ya agu taqal beiq gilsim Kaperneam qureq di tiryqom.” Nanji degsib marsib gileb. Qoloonaja Yesus a nanjoq bosaisoqnej. ¹⁸ Nanji ya agu ambleq di gileqnabqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiqa nanji pulutnjrej. ¹⁹ Nanji 5 o 6 kilomita oyoosib gileqnabqa Yesus a ya banjaq na walwelosiq nanji daurnjrnsiq gilej. Gilsiq qobun jojomyonaqa nam ateb di a ya banjaq na walwelosiq beqnaqa unsib ulakobaeb. ²⁰ Deqa a na minjrej, “Endi e beqnum. Ulaaib.” ²¹ Degsi minjrnaqa nanji areboleboleinjrnaqa a metonab qobun gogetej. Onaqa qobun a ururosiq sawa nanji gilqajqa mareb qaji di tiryej.

Tamo ungasari nanji Yesus qa namoqneq

²² Nebeonaqa tamo ungasari qudei nanji ya agu taqal beiq di soqneq. Nanji qalie, ya bilaq qobun qujai segi dia tiryosiq soqnej. Yesus aqa angro nanji qobun di gogetosib gileb. Yesus a nanji koba na qobun di gogetosai. ²³ Ariya tamo ungasari nanji alile di sonabqa qobun qudei Taiberias qureq dena beb. Bosib sawa Tamo Koba Yesus a pailyosiq nanji inji anainjrej qaji sawa jojomq di tiryeb. ²⁴ Yesus aqa angro nanji ti di sosai. Tamo

uᅅgasari naᅅgi degsi unsibqa qobuᅅ di gogetosib gilsib Kaperneam qureq di Yesus qa ᅅamoqneb.

Yesus a segi ᅅambile qa bem uyo bole

²⁵ Ariya naᅅgi ya agu taqal beiq di Yesus itosib nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, ni seᅅ bati gembu endeq bem?” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernᅅwai. E maᅅwa babteqnam niᅅgi un-oqneb niᅅgi deqa are qalsib e qa ᅅamosai. E niᅅgi bem anaᅅgonam uynab menetᅅgej niᅅgi deqa are qalsib e qa ᅅameqᅅub. ²⁷ Jejamu qa iᅅgi a koboqas. Niᅅgi iᅅgi deqa wauaib. ᅅambile gaigai sqajqa iᅅgi deqa niᅅgi wauoqniy. Iᅅgi di e na niᅅgi anaᅅgit uyqab. E Tamo Aᅅgro. Ijo Abu Qotei na e giltbej.”

²⁸ Onaqa naᅅgi na kamba Yesus nenemyeb, “Iga Qotei aqa wau kiye yoqᅅom?” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa wau agi mernᅅwai. Niᅅgi tamo Qotei na qarᅅyey qaji a qa nuᅅgo areqalo siᅅgilatiy. Tamo di agi e segi.”

³⁰⁻³¹ Onaqa naᅅgi Yesus aqa anjam di qusibqa olo nenemyeb, “Ni maᅅwa kiye babtım iga unsim ni qa gago areqalo siᅅgilatqom? Nami gago moma naᅅgi wadau sawaq di sosibqa bem uyoqneb. Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, ‘Moses a laᅅ qure qa bem tamo uᅅgasari naᅅgi anaᅅjreqnaq uyoqneb.’ Deqa ni wau kiye yim iga unsim ni qa poigim gago areqalo ni qa siᅅgilatqom?” ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernᅅwai. Bem Moses na tamo uᅅgasari naᅅgi anaᅅjrej qaji di laᅅ qure qa bem bolesai. Bem Ijo Abu na niᅅgi anaᅅgoqᅅas qaji di laᅅ qure qa bem bole. ³³ Bem di Qotei aqa segi bem. Bem di laᅅ qureq dena mandamq aisiq tamo uᅅgasari mandamq endi

unub qaji nanği nambile enjreqnu.” ³⁴ Onaqa nanği na Yesus minjeb, “O Tamo Koba, bati gaigai bem di anaigoqne.” ³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “E segi nambile qa bem uyo bole. Deqa tamo bei a ijoq bqas di a bunu mamyqasai. Tamo bei a e qa aqa areqalo siŋilatqas di a bunu ya qaryqasai dego.

³⁶ “Niŋgi nuŋgo njamdamu na e nubeqnub. Ariya niŋgi e qa nuŋgo areqalo siŋilatosaeqnub. E nami degsi merngem. ³⁷ Niŋgi quiy. Tamo uŋgasari kalil Qotei na e ebej qaji nanği ijoq boqnqab. Tamo uŋgasari ijoq bqab qaji nanği di e na olo winjrqa keresai. ³⁸ E ijo segi areqalo dauryqajqa deqa e laŋ qure uratosim mandamq aiyosai. Abu e qarınbej qaji aqa areqalo dauryqajqa deqa e laŋ qure uratosim mandamq aiyem. ³⁹ Abu e qarınbej qaji aqa areqalo agiende. Tamo uŋgasari a na ebej qaji bei e uratit padalqasai. E nanği kalil diŋo bati qa olo subq na tigeltjrqai. ⁴⁰ Od, ijo Abu aqa areqalo agiende. Tamo uŋgasari kalil e nubeqnsib e qa nanço areqalo siŋilateqnub qaji nanği nambile gaigai sqab. Diŋo bati qa e na nanği olo subq na tigeltjrqai. E Qotei aqa Niri unum deqa e kumbra di yqai.”

⁴¹ Onaqa Juda nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği a qa ugeosib yomuqneq. Di kiyaaqa? A marej, “E segi bem bole laŋ qure uratosim mandamq aiyem qaji.” ⁴² Nanği a qa yomuqnsib maroqneq, “Tamo di Yesus. A Josep aqa niri. Aqa ai abu nanği qa iga qalie bole. A kiyaaqa marqo, ‘E laŋ qure uratosim mandamq aiyem?’”

⁴³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niŋgi e qa laŋa laŋa niriŋoqnaib. ⁴⁴ Tamo bei aqa segi areqalo

na ijoq bqa keresai. Ijo Abu e qarinqbej qaji a na tamo bei aqa are tigeltetim ijoq bqas. Yim diño bati qa e na olo subq na tigeltqai. ⁴⁵ Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi nami anjam endegsib nenqrenyeb, ‘Qotei na tamo kalil nanqi anjam plaltosim minjroqngas.’ Anjam degsib nenqrenyeb. Deqa tamo kalil ijo Abu aqa anjam quoqnsib a qa poinjreqnu qaji nanqi ijoq boqngab.

⁴⁶ “Tamo bei a ijo Abu aqa ulatamu unosai bole sai. E segi qujai ijo Abu aqa ulatamu unem. Agi e nami Qotei aqaq dena mandamq aiyem. ⁴⁷ E bole merngwai. Tamo a e qa aqa areqalo singilatqas di a nambile gaigai sqas. ⁴⁸ E segi nambile qa bem uyo bole. ⁴⁹ Nami nunqo moma nanqi wadau sawaq di sosibqa bem uyoqneb. Bunuqna nanqi kalil morenekriteb. ⁵⁰ Ariya e segi qujai bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo unqasari nanqi bem di uyqab di nanqi morenqasai. ⁵¹ E segi nambile qa bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo bei a bem di uyqas di a nambile gaigai sqas. Bem di agi ijo jejamu. E na tamo unqasari mandamq endi unub qaji nanqi ijo jejamu anainjrit uyqab. Uysib nanqi nambile sqab.”

⁵² Onaqa Juda nanqi Yesus aqa anjam di qusib segi segi anjam na qotoqnsib maroqneb, “Tamo di a kiyersim aqa jejamu iga anaigim uyqom?”

⁵³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. E Tamo Anqro. Deqa ninqi ijo jejamu ti ijo lej ti uyqasai di ninqi nambile sqasai. ⁵⁴ Tamo nanqi ijo jejamu ti ijo lej ti uyqab di nanqi nambile gaigai sqab. Deqa diño bati qa e na nanqi olo subq

na tigeltjnrqai. ⁵⁵ Ijo jejamu di inji uyo bole. Ijo leŋ di ya uyo bole. ⁵⁶ Tamo naŋgi ijo jejamu ti ijo leŋ ti uyqab di naŋgi e beterbesqab. E dego naŋgi beternjresqai. ⁵⁷ Ijo Abu ŋambile unu qaji a na e qarŋbej deqa aqa siŋgila na e dego ŋambile unum. Dego kere tamo naŋgi ijo jejamu ti ijo leŋ ti uyqab di naŋgi ijo siŋgila na ŋambile sqab. ⁵⁸ E segi bem bole laŋ qure uratosim mandamq aiyem qaji. Nungo moma naŋgi nami bem uyoqneŋ dego sai. Naŋgi bem uyoqnsib olo moreŋoqneŋ. E segi bem uyo bole. Deqa tamo naŋgi bem bole di uyqab di naŋgi moreŋqasai. Naŋgi ŋambile gaigai sqab.” ⁵⁹ Yesus a Kaperneam qureq Juda naŋgo Qotei tal miligiq di sosiqa Qotei aqa anjam di palontosiq tamo uŋgasari naŋgi minjroqnej.

Yesus a segi ŋambile gaigai sqajqa utru

⁶⁰ Onaqa tamo uŋgasari Yesus dauryoqneŋ qaji naŋgi aqa anjam di qusibqa naŋgi gargekoba endegsib maroqneŋ, “Anjam di gulbe koba. Tamo yai naŋgi anjam di poinjrqa kere?” ⁶¹ Degsib maroqnsib Yesus qa yomueqnaŋba di qalieosiqa minjrej, “Ijo anjam dena nuŋgo areqalo ugetetŋgwoqa niŋgi ijo ñam ulontonub e? ⁶² E Tamo Anŋro. Qure e nami soqnem qaji deq olo oqoqnitqa niŋgi e nubsibqa kiyersib are qalqab? ⁶³ Qotei aqa Mondor a segi na tamo uŋgasari naŋgi ŋambile enjreŋnu. Nuŋgo jejamu na niŋgi aqaryaiŋgwa keresai. Ijo anjam kalil e niŋgi merngeqnum qaji endi Mondor aqa anjam. Anjam dena niŋgi ŋambile oqab. ⁶⁴ Ariya niŋgi qudei e qa nuŋgo areqalo siŋgilatosai eqnub.” Yesus a naŋgi degsi minjrej. Di kiyaga? Tamo yai naŋgi

a qa nanngo areqalo siŋgilatqasai di a nami qalieej. Bunuqna aqa angro bei na a osim jeu tamo nanngo banq di atqas di dego a nami qalieej. ⁶⁵ Osiqa minjrej, “Utru deqa e niŋgi merngonum, ‘Qotei na tamo bei aqa are tigeltetqasai di a ijoq bqa keresai.’ ”

⁶⁶ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari gargekoba a nami dauryoqneb qaji nanngi a dauryqa uratosib jaraiyeb. ⁶⁷ Onaqa Yesus na aqa angro 12 nanngi nenemnjrej, “Niŋgi dego e uratbosib jaraiqab e?”

⁶⁸ Onaqa Saimon Pita na minnej, “O Tamo Koba, iga ni uratmosim tamo yai aqaq gilqom? Tamo dego bei sosai. Ni segi qujai nambile gaigai sqajqa anjam mergeqnum. ⁶⁹ Iga ni qa gago areqalo siŋgילותosim endegsi qalieonum, Qotei aqa segi Tamo Bole a na nami giltej qaji agi ni qujai.”

⁷⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E segi na ijo angro 12 niŋgi giltngem. Ariya nunngo ambleq di angro bei a mondor uge ti unu.” ⁷¹ Yesus a Saimon Iskariot aqa njiri Judas a qa degsi marej. Yesus aqa angro 12 nanngi deqaji bei agi Judas. A na bunuqna Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej qaji.

7

Yesus a Jerusalem aiyej

¹ Bati bei Yesus a Judia sawaq di laqajqa uratosiq walwelosiq Galili sawaq di laqnej. Di kiyaaqa? Juda tamo kokba nanngi a qalib moiqaajqa maroqneb deqa. ² Ariya Juda nanngo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa utru agiende. Juda nanngo moma nanngi nami jagwa oqajqa tal gereiyooqnsib

osi laqneḅ. ³ Deqa Yesus aqa was naṅgi na minjeb, “Ni Galili sawaq endi saim. Ni tigelosim Judia sawaq aiye. Aisim dia ino maṅwa babtoqnimqa ino aṅgro naṅgi unoqnqab. ⁴ Ni ino maṅwa boleq atqajqa are soqnim ni uli na yaim. Ni tamo uṅgasari kalil naṅgo ḅamdamuq di yoqne.” ⁵ Yesus aqa was naṅgi a qa naṅgo areqalo siṅgilatosai deqa naṅgi deḡsib misilin anjam minjeb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo bati kereosaiunu. Ariya bati kalil di nuṅgo bati. ⁷ Mandam tamo naṅgi niṅgi jeutṅwa keresai. Ariya naṅgi e jeutbeqnuḅ. Di kiyacaq? E naṅgo kumbra uge uge babtetnjreqnum deqa. ⁸ Niṅgi segi aisib yori bati di uniy. Ijo bati kereosai unu deqa e aiqasai.” ⁹ Yesus na aqa was naṅgi deḡsi minjrsiqa a Galili sawaq di soqnej.

¹⁰ Ariya aqa was naṅgi yori bati di unqajqa ainabqa a dego aiyej. A boleq di aiyosai. Tamo naṅgi a unaib deqa a loumosiq aiyej. ¹¹ Yori bati di brantonaqa Juda tamo kokba naṅgi Yesus qa ḅamoqneḅ. Naḅoqnsib maroqneḅ, “Yesus a qabi unu?” ¹² Onaqa tamo uṅgasari gargekoba naṅgi segi segi njiriṅoqnsib anjam laṅa laṅa Yesus qa maroqneḅ. Qudei naṅgi maroqneḅ, “Yesus a tamo bolequja.” Qudei naṅgi maroqneḅ, “Sai. A na tamo uṅgasari naṅgi gisa gisaṅnjreqnu.” ¹³ Naṅgi deḡsib maroqneḅ. Ariya naṅgi Juda tamo kokba naṅgi ulainjrsib deqa naṅgi Yesus qa boleq di anjam marosaioqneḅ.

¹⁴ Ariya yori bati gilsiq ambleqyonaqa Yesus a segi brantosiqa atra tal miligiq gilsiq dia tamo uṅgasari naṅgi Qotei aqa anjam palontosiqa minjroqnej. ¹⁵ Onaqa Juda tamo kokba naṅgi Yesus

aqa anjam di qusibqa nanği tulan prugugetosib segi segi maroqneq, “Yesus aqa powo kobaquja di qabe na osiqa anjam mareqnu? A nami skul beiq gilosai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam e mareqnum endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarınbej qaji aqa anjam. ¹⁷ Tamo bei a Qotei aqa areqalo dauryqajqa are soqnmıqa anjam e mareqnum qaji endi aqa utru a geregere poiıyas. Osim qalieqas, ijo anjam endi Qotei aqaq na bej. E ijo segi areqalo na marosaieqnum. A degsim qalieqas. ¹⁸ Tamo bei aqa segi areqalo na anjam marqas di a aqa segi ñam soqtqa osim deqa anjam marqas. Ariya e Qotei aqa ñam soqtqa are qaleqnum. Agi a na e qarınbej. Deqa e tamo bole. E gisañ tamo sai.

¹⁹ “Nami Moses na niñgi dal anjam engej. Ariya niñgi dal anjam di dauryosaieqnuq. Kiyaqa niñgi e lubsib moiıotbqa mareqnuq?” ²⁰ Onaqa tamo unğasari nanği na kamba Yesus minjeb, “Mondor uge inoq di unu. Yai na ni lumsim moiıotmqa mareqnuq?” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E mañwa qujai babtem deqa niñgi kalil prugugeteqnuq. ²² Ariya niñgi are qaliy. Moses a niñgi muluñ engej deqa nuñgo anğro mel nanği muluñ waiıya bati bosiq yori bati tiñtineqnuq di niñgi yori bati qa nanği muluñ breinjreqnuq. Bole, Moses a muluñ qa utru sai. Nuñgo moma nanği muluñ qa utru. ²³ Niñgi Moses aqa dal anjam dauryqa maroqnsib yori bati qa nuñgo anğro mel nanği muluñ breinjreqnuq. Ariya e yori bati qa tamo qujai aqa jejamu boletonamqa niñgi unsibqa kiyaca e qa ñiriñeqnuq? ²⁴ Niñgi laña ñamdamu na ijo kumbra

tenemtaib. Geregere ijo kumbra tenemtosib bole qa maroqniy.”

Yesus a tamo yai?

²⁵ Bati deqa tamo ungasari qudei Jerusalem di soqneb qaji nanği segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyo Juda gate nanği na qalib moiqajqa laqnu? ²⁶ Ningi uniy. A boleq di anjam palonteqnaqa nanği a anjam bei minjosaieqnu. Nanği qalie kiyo, a Kristus? ²⁷ Kristus a qabe na bqs di tamo bei a qalieqasai. Ariya tamo endi aqa qure utru di iga qalie bole.”

²⁸ Onaqa Yesus a atra tal miligiq di sosiqa a lelenosiqa Qotei aqa anjam palontosiq tamo ungasari nanği endegsi minjrej, “Ningi e qa qalie e? E qabe na bem di dego ningi qalie e? Ariya e ijo segi areqalo na bosai. Ijo Abu na e qarınbonaq bem. Ijo Abu a segi anjam bole qa utru. Ningi a qa qaliesai. ²⁹ E a qa qalie bole. E aqaq na bem. A na e qarınbej.”

³⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği a ojsib tonto talq di waiyqa maroqneb. Ariya a ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojosai. ³¹ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanği Yesus qa nanço areqalo şingilatoqneb. Osib maroqneb, “Tamo endi a maıwa gargekoba babteqnu. Kristus a bosim tamo endi bunyqa keresai.”

Farisi nanği Yesus ojqa mareb

³² Tamo ungasari nanği Yesus qa anjam degsib mareqnab Farisi nanği qusibqa atra tamo kokba ti koroosib qaja tamo qudei qarınjnab Yesus ojqa gileb. ³³ Deqa Yesus a endegsi marej, “E ningi koba

na sokiñalayosiy ijo Abu e qarınbej qaji aqaq olo oqwai. ³⁴ Oqıtqa nıngi e qa ıamqab e nubqasai. Qure e sqai di nıngi oqwa keresai.” ³⁵ Onaqa Juda tamo kokba nanđi segi segi maroqneb, “Yesus a qabitimqa ıga a unqasai? A Grik nanđo sawaq oqsim dia Juda tamo qudei ti sosib Grik nanđi anjam plaltosim minjroqnqas kiyo? ³⁶ A marqo, ‘Nıngi e qa ıamqab di nıngi e nubqasai. Qure e sqai di nıngi oqwa keresai.’ Utru kiyaa a degsi marqo?”

Yesus a ıambile gaigai sqajqa ya qa marej

³⁷ Ariya yori bati gilsiq koboqa laqnaqa yori kobaquja brantonaqa Yesus a tigelosiqa lelenosiq marej, “Tamo bei a ya qaryimqa ijoq bosim ya uyem. ³⁸ Tamo bei a e qa aqa areqalo sıngilatqas di aqa are miligiq na ıambile gaigai sqajqa ya oqoqnsim ya ani bul polyoqnqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nenđrenyeb unu.” ³⁹ Yesus a ya qa marej di a Mondor Bole sigitosıqa yawo anjam marej. A lađ qureq oqosaisosıq deqa a ıam koba osaisoqnej. Deqa bati di tamo nanđi a qa nanđo areqalo sıngilateb qaji nanđi Mondor Bole di osaisoqneb.

Tamo unđasari nanđi Yesus aqa anjam qusib poaiyeleb

⁴⁰ Onaqa tamo unđasari qudei nanđi Yesus aqa anjam di qusib maroqneb, “Bole, Qotei aqa med-abu o tamo nami Qotei na qarınym bqajqa marej qaji ađi a endi.” ⁴¹ Onaqa qudei maroqneb, “Tamo endi a bole Kristus.” Onaqa qudei maroqneb, “Sai. Kristus a bqas di a Galili sawaq dena bqasai. ⁴² Kristus a Devit aqa len na ıambabosim aqa qure

utru Betlehem dena bƣas. Nami Qotei aqa anjam degsib nenƣrenyeb unu.” ⁴³ Tamo unƣasari nanƣi degsib Yesus qa anjam tititosib nƣirinƣosib poaiyeleb. ⁴⁴ Osib nanƣi qudei Yesus ojqa mareb. Mareb di tamo bei na a ojsai.

Juda tamo kokba nanƣi Yesus qa nanƣo areqalo sinƣilatosai

⁴⁵ Onaqa qaja tamo nanƣi olo puluosib atra tamo kokba ti Farisi ti nanƣoq ainabqa minjreb, “Ninƣi kiyafa Yesus ojsib osi bosai?” ⁴⁶ Onaqa qaja tamo nanƣi na kamba minjreb, “Iga Yesus aqa anjam quonum di anjam bolequja maroqnaj. Tamo bei nami anjam deqaji marosaiognej. Deqa iga a ojsai.” ⁴⁷ Onaqa Farisi nanƣi na minjreb, “Yesus a ninƣi dego gisanƣwo e? ⁴⁸ Ninƣi uniy. Juda gate bei Yesus qa aqa areqalo sinƣilatosai. Farisi tamo bei dego Yesus qa aqa areqalo sinƣilatosai. Sai bole sai. ⁴⁹ Ariya tamo unƣasari laƣa laƣaj nanƣi dal anjam qaliesai deqa nanƣi Yesus qa nanƣo areqalo sinƣilateq nub. Tamo unƣasari nanƣi di Qotei na torei qoreinjrim padalqab.”

⁵⁰ Onaqa Juda gate Nikodemus agi nami Yesus aqaq gilsiq anjam minjeƣ qaji a Farisi nanƣo ambleq di tigelosiq minjrej, ⁵¹ “Gago dal anjam kiyersi unu? Iga tamo bei laƣa ojsim aqa une qa pegiyqom e? Sai. Gago dal anjam degsi sosai. Iga mati aqa anjam qusim aqa kumbra geregere qalieqom.” ⁵² Onaqa Farisi nanƣi na kamba minjreb, “Ni dego Galili qaji tamo kiyoy? Qotei aqa anjam nenƣrenq di unu qaji di geregere peleiye. Peleiyim endegsi poimqas, Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a Galili sawaq dena bƣasai.”

Uña bei une atej qaji a ojsib Yesus aqa areq osi beb

⁵³ Onaqa koro koboonaqa tamo unğasari kalil nanği jaraiyosibqa nanğo segi segi talq gileleñeb.

8

¹ Ariya Yesus a Oliv manaq oqej. ² Nobqolo ambru a olo tigelosiqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa tamo unğasari kalil nanği aqa areq beqnabqa a awoosiqa Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Ariya uña bei a tamo bei wo une ateqnab tamo qudei na uneb. Unsibqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti minjrnab qusibqa uña di ojsib osi bosib tamo unğasari nanğo ñamdamuq di tigeltib. ⁴ Osib Yesus minjeb, “O Qalie Tamo Koba, uña endi a tamo bei wo une ateqnab tamo qudei na unjronub. ⁵ Ni qalie, Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyej, ‘Uña bei a tamo bei wo une atibqa meniñ na a qalib moiym.’ Deqa ni kiyersi marqam?” ⁶ Nanği Yesus degsib nenemyeb. Di kiyaaqa? Nanği a laña are qametib a anjam bei grotimqa qusib a ojqajqa deqa. Onaqa Yesus a kamba nanği anjam bei minjrosai. A mana qamsiq turuosiqa bañ gei na mandamq di nengrenyoqnej.

⁷ Onaqa nanği na olo anjam di Yesus nenemyonabqa a tigelosiqa minjrej, “Nunğo ambleq di tamo bei une saiqoji unu kiyo? Soqnimqa niñgi na minjib a namo meniñ osim uña di qalem.”

⁸ Osiqa olo turuosiqa mandamq di nengrenyoqnej.

⁹ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi oqedosib jaraiyeb. Tamo qeli nanği namoosib jaraiyonab qudei bunueb. Osib nanği kalil Yesus

uratonab a segi soqnej. Uña di a Yesus aqa ulatamuq di tigelesoqnej.

¹⁰ Onaqa Yesus a olo tigelosiqa uña di minjej, “Uña, tamo nanği qabitonub? Ni unime. Tamo bei na ino une qa olo ni mermosai.” ¹¹ Onaqa uña dena Yesus minjej, “Od, Tamo Koba, tamo bei na ijo une qa olo merbosai.” Onaqa Yesus na minjej, “E dego ino une qa mermqasai. Deqa ni gile. Olo une bei ataim.”

Yesus a pulonj bulosiq tamo nanği suwantnjreqnu

¹² Osiqa Yesus na tamo unğasari nanği olo endegsi minjrej, “E mandamq endi pulonj bul unum. Tamo a e daurbqas di a ambruq di walwelqasai. A suwanjoq di walweloqnsim nambile gaigai sqas.”

¹³ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa anjam di qusib minjeb, “Ni segi ino kumbra ti ino wau ti ubtosim mareqnum. Deqa iga bole qa marqasai.” ¹⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di ninği bole qa marqa kere. Di kiyacaq? E qabe na bem di e segi qalie bole. E puluosiy olo qabitqai di dego e qalie. Ariya e qabe na bem di ninği qaliesai. E puluosiy olo qabitqai di dego ninği qaliesai. ¹⁵ Ninği mandam qa kumbra na tamo nanği peginjreqnub. E tamo nanği peginjrosai eqnum. ¹⁶ Ariya e tamo nanği peginjrqai di e kumbra tıjtın na peginjrqai. Di kiyacaq? E segi na tamo nanği peginjrosai eqnum. Ijo Abu e qarınbej qaji a ombla na tamo nanği peginjreqnum. ¹⁷ Nunğo dal anjam bei endegsib nenğrenyeb unu, ‘Tamo aiyel nanği anjam qujai marqab di nanğo anjam bole brantqas.’ ¹⁸ Deqa e

segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum. Ijo Abu e qarınbej qaji a dego e ombla ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum.”

¹⁹ Onaqa Farisi nanđi na Yesus nenemyeb, “Ino Abu a qabi unu?”

Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninđi e qa qaliesai deqa ninđi ijo Abu qa dego qaliesai. Ninđi e qa qalie qamu ninđi ijo Abu qa dego qalie qamu.”

²⁰ Yesus a atra tal miligiq di sosiqa anjam degsi plaltosiq marej. A silali ato qaji warum jojomq di awesoqnej. Warum dia tamo nanđi Qotei atraiyoqnsibqa silali atoqneb. Yesus ojqa bati kereo-saisoqnej deqa tamo bei na a ojosai.

Yesus a marej, “Qure e oqwai di ninđi oqwa keresai”

²¹ Onaqa Yesus na tamo unđasari nanđi olo endegsi minjrej, “E ninđi uratıđgitqa ninđi e qa ıamqab e nubqasai. Ninđi nunđo une ti sosib moreıqab. Qure e oqwai di ninđi oqwa keresai.” ²² Onaqa Juda nanđi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyaaqa marqo, ‘Qure e oqwai di ninđi oqwa keresai?’ A na aqa segi jejamu qalim moiıqas kiyo?” ²³ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ninđi mandam endena branteb. E lanđ goge na bem. Ninđi mandam qaji tamo. E mandam qaji tamo sai. ²⁴ Deqa ninđi e qa nunđo areqalo sıngilatiy. Osib poıngem, e segi qujai gaigai degsi unum. Ninđi degyqasai di ninđi nunđo une ti sosib moreıqab. Ađi e nami ninđi degsi merıgonum.”

²⁵ Onaqa nanği na Yesus nenemyeb, “Ni tamo yai?” Onaqa Yesus na minjrej, “E nami ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim merņgoqnsim agi bini merņgeqnum. ²⁶ E anjam gargekoba merņgsiy nunęo une qa pegiņwajqa ijo areqaloq di unu. Ariya ijo Abu e qarिņbej qaji a anjam bole qa utru. Deqa anjam kalil a na merbeqnu qaji di e quoqnsim tamo unęasari mandamq endi unub qaji nanği minjreqnum.” Yesus a nanği degsi minjrej.

²⁷ Juda nanği qaliesai, Yesus a Abu qa nanği minjrej. ²⁸ Deqa a na olo minjrej, “Niņgi e Tamo Anęro soqtbosib gaintbibqa bati deqa niņgi poiņgwas, e segi qujai gaigai degsi unum. Osib qalieqab, e ijo segi areqalo na kumbra bei yosaieqnum. Anjam kalil ijo Abu na merbeqnaq queqnum qaji di segi e mareqnum. ²⁹ Ijo Abu e qarिņbej qaji a e ombla sosiqa taqbejunu. E gaigai kumbra kalil a tulaņ areareteqnu qaji di dauryeqnum. Deqa a na e uratbosaieqnu.” ³⁰ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo unęasari nanği qusibqa nanği gargekoba a qa nango areqalo siņgilateb.

Yesus na iga aqaryaigimqa gago une na iga taqatęwa keresai

³¹ Juda nanği Yesus qa nango areqalo siņgilateb qaji nanği a na endegsi minjrej, “Niņgi ijo anjam siņgila na dauryoqniy. Niņgi degyqab di niņgi ijo anęro tiņtiņ sqab. ³² Sosibqa niņgi anjam bole geregere qalieqab. Yimqa anjam bole dena niņgi aqaryaigimqa iņgi bei na niņgi ojsim taqatęwa keresai.” ³³ Onaqa nanği na kamba minjeb, “Iga Abraham aqa moma. Iga nami tamo bei aqa

kaŋgal tamo sosai. Deqa ni kiyaaqa mergonum, ‘Ingi bei na niŋgi ojsim taqatŋwa keresai?’”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernŋwai. Tamo kalil une yeqnub qaji naŋgi une aqa kaŋgal tamo bul unub. ³⁵ Kaŋgal tamo naŋgi laŋa wau tamo unub deqa naŋgi abu saiŋoji. Ariya aŋgro naŋgi abu ti unub deqa naŋgi gaigai naŋgo abu ombla sqab. ³⁶ E Qotei aqa Niri deqa e Abu ti unum. Deqa e na niŋgi aqaryaŋgitqa nuŋgo une na niŋgi ojsim taqatŋwa keresai bole sai.

³⁷ “E qalie, niŋgi Abraham aqa moma unub. Ariya ijo anjam nuŋgo are miligiq di sosai. Utru deqa niŋgi e lubsib moiyoŋbqa mareqnuŋb. ³⁸ Kumbra kalil ijo Abu na e osorbeqnu qaji deqa e saeqnum. Niŋgi dego kumbra kalil nuŋgo abu na osorŋgeqnu qaji di dauryeqnuŋb.”

³⁹ Onaqa Juda naŋgi Yesus aqa anjam di qusibqa olo kamba minjeb, “Gago abu bole agi Abraham.” Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi Abraham aqa aŋgro unub qamu kumbra Abraham a yoqnej qaji di niŋgi dego dauryeqnuŋb qamu. ⁴⁰ Ariya niŋgi dauryosaieqnuŋb. Anjam bole kalil Qotei na e merbeqnaq queqnum qaji di e niŋgi olo mernŋgeqnam niŋgi e lubsib moiyoŋbqa mareqnuŋb. Abraham a kumbra deqaji yosaiŋojnej. ⁴¹ Niŋgi nuŋgo abu aqa kumbra dauryeqnuŋb.” Onaqa naŋgi na minjeb, “Gago ai naŋgi laŋa laŋa laosib iga ŋambabtŋosai. Gago Abu qujai agi Qotei.” ⁴² Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a nuŋgo Abu qamu niŋgi e qalaqalabonub qamu. Di kiyaaqa? E Qotei aqaq na bem deqa. E ijo segi areqalo na bosai. Qotei na e qarŋbonaq bem.

⁴³ “Kiyaqa ningi ijo anjam endi poingosai? E mernḡwai. Ningi ijo anjam quqwa keresai deqa. ⁴⁴ Ningi nunḡo abu Satan aqa anḡro sosib aqa areqalo dauryqajqa tulaḡ singilaeqnu. Satan a nami leḡ ojo tamo soqnej aḡi a bini degsi unu. A kumbra bole dauryosaieqnu. A kumbra bole dauryqajqa torei urateqnu. A gisaḡ tamo. A anjam marqas di a gisaḡ anjam segi marqas. A gisaḡ anjam qa utru. A gisaḡ anjam kalil qa abu. ⁴⁵ Ariya e anjam bole palonteqnam ningi ijo anjam nunḡo areqaloq di singilatosaieqnu. ⁴⁶ Ningi ijo jejamuq di une qametbeqnu e? E anjam bole maritqa ningi kiyaa ijo anjam nunḡo areqaloq di singilatqasai? ⁴⁷ Tamo unḡasari Qotei aqaq na beb qaji naḡi aqa anjam queqnu. Ningi Qotei aqaq na bosai deqa ningi aqa anjam quosaieqnu.”

Yesus a segi qujai gaigai degsi unu

⁴⁸ Onaqa Juda naḡi Yesus aqa anjam di qusi-bqa minjeb, “Iga bole maronum, ni Samaria qaji tamo. Mondor uge inoq di unu.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Mondor uge ijoq di sosai. E ijo Abu aqa ñam soqteqnam ningi na olo ijo ñam ugetetbeqnu. ⁵⁰ E ijo segi ñam soqtqa are qalo-saieqnum. Ijo Abu a segi na ijo ñam soqtetbqa are qaleqnu. Aḡi a na qujai nunḡo une qa ningi pegiḡeqnu. ⁵¹ E bole mernḡwai. Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai. Sai bole sai.”

⁵² Onaqa Juda naḡi na minjeb, “Endego iga qalieonum, mondor uge inoq di unu. Abraham a moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil naḡi dego moreḡekriteb. Ariya ni maronum, “Tamo bei

na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai.’
⁵³ Ni gago moma utru Abraham bunyqam kiyo? A moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği dego moreñeb. Deqa ni segi qa kiyersi marqam?”

⁵⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E ijo segi ñam soqteqnum qamu e laña soqteqnum qamu. Ariya ijo Abu na ijo ñam soqtetbeqnu. Agi ninği a qa mareqñub, ‘A gago Qotei.’ ⁵⁵ Ninği a qa qaliesai. E segi a qa qalie. E a qa qaliesai degsi marqai di e ninği bul gisañ tamo sqai. E a qa qalieosim deqa agi aqa anjam dauryeqnum.

⁵⁶ “Nunگو moma utru Abraham a nami ijo bqajqa bati unqa marsiqa areboleboleiyonaq soqnej. A unsiqa tulañ areboleboleiyej.” ⁵⁷ Onaqa Juda nanği Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ino wausau 50 osaiunu. Ni Abraham unem e?” ⁵⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merñgwai. Abraham a ñambabosaisonaqa e segi qujai gaigai degsi unum.”

⁵⁹ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa minjin oqetnırnaqa meniñ elenşosib Yesus meniñ na qalsib moiyoṭqa yonab a loumosiq atra tal uratosiq ulañej.

9

Yesus a tamo ñam qandimo boletej

¹ Yesus a walwelosiq gilsiq gam qalaq di tamo bei ai milligiq na ñam qandimo ñambabej qaji di awesonaq unej. ² Onaqa Yesus aqa anğro nanği na nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, yai aqa une na tamo di a ñam qandimo ñambabej? Aqa segi une na kiyo aqa ai abu nanگو une na kiyo?”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo di aqa une na sai. Aqa ai abu nanjo une na sai dego. A nam qandimo nambabrej di aqa utru agiende. Qotei na a boletimqa tamo ungasari nanji Qotei aqa wau unsib aqa ñam soqtqab. ⁴ Sawa suwanesoqnimqa ijo Abu e qarinqej qaji aqa wau yoqnqom. Ambruamqa tamo nanji wauqa keresai. ⁵ E mandamq endi sosimqa e mandam endeqa pulonj bul unum.”

⁶ Yesus na aqa angro nanji degsi minjrsiqa mandamq di miselosiq aqa misel mandam ti ojnaq jagi bulonaq osiqa tamo di aqa namdamuq di atej.

⁷ Atsiqa qarinyosiq minjej, “Ni gilsim ya bei ñam Siloam di yal.” “Siloam” di Hibru anjam. Aqa damu, “Qarinyqo.” Onaqa tamo di a gilsiq yalon-aqa nam poiyoaqa sawa unej. Sawa unsiqa olo puluosi bej. ⁸ Bonaqa aqa qure qujai nanji ti tamo nanji a nami nam qandimo sosiqa silali qa njlnjroqnej qaji nanji ti a unsibqa mareb, “Tamo nami silali qa njlgoqnej qaji agiende kiyo?” ⁹ Onaqa tamo qudei nanji mareb, “Od, agi a qujai.” Onaqa tamo qudei nanji mareb, “A sai. Endi tamo bei. Aqa ulatamu tamo nam qandimo aqa ulatamu bul.” Onaqa a segi na minjrej, “Agi e segi.”

¹⁰ Onaqa tamo ungasari nanji na nenemyeb, “Ni namdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?”

¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo bei aqa ñam Yesus a na jagi gereiyosiq ijo namdamuq di atsiqa merbqo, ‘Ni gilsim Siloam yaq di yal.’ Degsi merbqoqa e gilsim yalonumqa nam poibqoqa sawa unonum.” ¹² Onaqa tamo ungasari nanji na olo nenemyeb, “Tamo ni boletmqo qaji a qabi unu?” Onaqa a na minjrej, “A qabitqo kiyo di e qaliesai.”

13 Onaqa tamo ungasari nanği na tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di osib Farisi nançoq osi gileb. 14 Bati Yesus na jagi gereiyosiq tamo di boletej di Juda nanço yori bati. 15 Deqa Farisi nanği na tamo di endegsib nenemyeb, “Ni namdamu kiyersi poimçoqa sawa unonum?” Onaqa a na minjrej, “Tamo bei aqa ñam Yesus a jagi misel ti bulyosiq ijo namdamuq di atçoqa e yalonum nam poibçoqa sawa unonum.” 16 Onaqa Farisi qudei nanği mareb, “Yesus a yori bati grotço deqa iga qalionum, Qotei na a qarinyosai.” Ariya Farisi qudei nanği mareb, “Sai. Une tamo a kiyersim manwa deqaji babtqas?” Farisi nanği anjam deqa niriñosib poaiyeleb.

17 Onaqa nanği na tamo di olo nenemyeb, “Yesus a ino namdamu boletço deqa ni a qa kiyersi are qalonum?” Onaqa a na minjrej, “E are qalonum, a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

18 Tamo di a nami nam qandimo sosisqa olo nam poiyej deqa Juda tamo kokba nanği areqalo kobaiyeb. Osib aqa ai abu nanği metnjrnab beb. 19 Bonabqa endegsib nenemnjreb, “Tamo endi nunço angro e? A bole nam qandimo nambabej e? Boleamqa ninği na mergibqa iga quqwom. A kiyersi bini nam poiyoqqa sawa uneqnu?” 20 Onaqa aqa ai abu nanği na kamba minjreb, “Di bole, a gago angro. A nam qandimo nambabej di iga qalie. 21 Ariya a kiyersi bini nam poiyoqqa sawa uneqnu di iga qaliesai. Tamo yai na aqa namdamu boletço di dego iga qaliesai. A tamo boleço. A segi nemyibqa a segi na marqas.” 22 Aqa ai abu nanği Juda tamo kokba nanği ulainjsib deqa anjam degsib

minjreb. Juda tamo kokba nanği nami maroqneb, “Tamo bei a marqas, ‘Yesus a bole Kristus,’ degsi marimqa tamo di iga taqal waiyonam a bunu olo Qotei tal miligiq gilqasai.” ²³ Deqa nanği aiyel Juda tamo kokba nanği ulainjrsib minjreb, “A tamo boleqo. A segi nenemyiy.”

²⁴ Onaqa tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di Farisi nanği na olo metonab bonaq minjeb, “Ni Qotei aqa ñam soqtosim anjam bole merge. Iga qalieonum, Yesus a une tamo. Ni degsi merge.” ²⁵ Onaqa a na kamba minjrej, “A une tamo kiyo sai kiyo di e qaliesai. Ariya e nami nam qandimo soqnem bini e olo nam poibqoqa sawa uneqnum di e qalieonum.”

²⁶ Onaqa nanği na olo nenemyeb, “Yesus a ni kiyermqo? A kiyersi ino namdamu boletqoqa ni sawa uneqnum?” ²⁷ Onaqa a na kamba minjrej, “E nami merngonum ninği ijo anjam quetbosai. Kiyaya ololo merngit quqwab? Ninği dego Yesus aqa angro sqajqa are unu e?”

²⁸ Onaqa Farisi nanği na tamo di misilinjosib minjeb, “Ni Yesus aqa angro. Iga Moses aqa angro. ²⁹ Iga qalie, Qotei a bole Moses anjam minjoqnej. Ariya Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai.” ³⁰ Onaqa tamo dena kamba minjrej, “E nungo anjam di quonum ugeibqo. Ninği mareqnum, ‘Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai.’ Ariya Yesus a ijo namdamu boletqoqa e sawa uneqnum. ³¹ Iga qalie, tamo nanği une ateqnub qaji nanği Qotei pailyqab di a nanço pailyo quqwasai. Ariya tamo nanği Qotei qa ulaoqnsib aqa areqalo dauryeqnub qaji nanği pailyqab di a nanço pailyo quqwas. ³² Tamo

ai miligiq na nam qandimo nambabo qaji di tamo bei na nami boletonaq iga quosaiognem. ³³ Qotei na Yesus qarinyosai qamu a manwa bei babtqa keresai qamu.”

³⁴ Onaqa Farisi nanji na kamba minjeb, “Une aqa kumbra inoq di beterejunu. Ni une ti sosim nambabem agi bini ni degsi unum. Deqa ni Qotei aqa anjam iga mergaim.” Degsib minjsib a taqal waiyosib a olo Qotei tal miligiq gilqajqa saidyeb.

Farisi nanji tamo nam qandimo bul unub

³⁵ Farisi nanji na tamo di taqal waiyonab Yesus a di qusiqa a qa namosiq itosiq nenemyej, “Ni Tamo Angro qa ino areqalo singilatonum e?” ³⁶ Onaqa a na kamba Yesus minjej, “O Tamo Koba, Tamo Angro di yai? Ni merbimqa e qusiy ijo areqalo a qa singilatqai.” ³⁷ Onaqa Yesus na minjej, “Ni na Tamo Angro agi itonum. Endego aqo ombla anjam mareqnum.” ³⁸ Onaqa a na Yesus minjej, “Od, Tamo Koba, e ni qa ijo areqalo singilatonum.” A degsi Yesus minjsiqa aqa areq di singa pulutosiqa a binijej.

³⁹ Onaqa Yesus a marej, “E tamo ungasari nanji peginjrqajqa deqa mandamq aiyem. Deqa tamo nam qandimo unub qaji nanji olo namdamu bole atoqnqab. Tamo namdamu bole ateqnub qaji nanji olo nam qandimnjresqas.” ⁴⁰ Onaqa Farisi qudei Yesus aqa jojomq di tigelesoqneb qaji nanji aqa anjam di qusib nenemyeb, “Iga dego nam qandimgejunu kiyo?” ⁴¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninji nam qandimngejunu qamu ninji une saiqoji unub qamu. Ariya ninji mareqnum,

‘Iga ñamdamu bole ateqnum.’ Dego di ñiŋgi une ti unub.”

10

Yesus a kaja naŋgo mandor bole

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “E bole merŋgwai. Tamo bei a kaja naŋgo jeŋ miligiq gilqa osimqa a siranmeq na gilqa uratosim qalaq na jeŋ prugosim miligiq gilqas di a bajin tamo. ² Tamo a siranmeq na jeŋ miligiq gilqas di a kaja naŋgo mandor bole. ³ Deqa siranme taqato tamo na siran waqtetoqnim miligiq giloqnsim aqa segi kaja naŋgo ñam metnjroqnas. Metnjroqnim naŋgi aqa kakro qusib boqniŋ joqsim oqedoqnas. ⁴ A na aqa segi kaja kalil naŋgi joqsim oqedoqnsim a naŋgi qa namoosim giloqnimqa naŋgi aqa kakro qa poinjrim deqa naŋgi a dauryoqnaŋ. ⁵ Tamo laŋaj bei na naŋgi metnjrqas di naŋgi aqa kakro qalieqasai deqa naŋgi a dauryqasai. Naŋgi a uratosib jaraiqab.” ⁶ Yesus na yawo anjam degsi minjrnaqa naŋgi qusib utru poinjrosai. ⁷ Deqa Yesus a damu ubtosiqa endegsi minjrej, “E bole merŋgwai. Kaja naŋgi di ijo segi tamo uŋgasari naŋgi sigitnjrej unub. Jeŋ miligiq gilqajqa siranme agi e segi. ⁸ Anjam plalto tamo kalil e bosaisonam nami beb qaji naŋgi bajin tamo bul. Deqa kaja naŋgi naŋgo medabu dauryosai oqneb. ⁹ E segi siranme. Tamo uŋgasari naŋgi ijoq na jeŋ miligiq giloqnaŋ di Qotei na naŋgi elenqas. Amqa naŋgi miligiq gile oqede oqnsib inŋi bole uyoqnaŋ.

¹⁰ “Niŋgi qalie, bajin tamo naŋgi kaja bajin osib ugeugeinjsib ñumqajqa deqa beqnaŋ. Ariya e

degyqa bosai. E na kaja nanği ńambile enjritqa nanği ńambile tulań boledamu oqajqa e deqa bem. ¹¹ E kaja nanġo mandor bole. Mandor bole aqa kumbra agiende. A kaja nanği aqaryainjrqa marsimqa aqa segi ńambile uratosim moiqa. ¹² Ariya tamo lańaj aqa kumbra degosai. A silali qa segi wauqas deqa a kaja nanği geregere taqatnjrqasai. A kaja nanġo mandor bolesai. Kaja nanği aqa sai. Deqa baun juwan bamqa unsim kaja nanği uratnjrsim ulanqas. Yimqa baun juwan na kaja qudei ńumim kalil segisegiosib jaraiqab. ¹³ A silali qa segi wauqas deqa a kaja nanği geregere taqatnjrqasai. A kaja nanği qa are qalosai. Baun juwan bamqa a kaja nanği uratnjrsim ulanqas.

¹⁴ “E kaja nanġo mandor bole. E ijo segi kaja nanği qa qalie bole. Ijo segi kaja nanği e qa dego qalie bole. ¹⁵ Ijo Abu a e qa qalie bole. E ijo Abu qa qalie bole. Dego kere e ijo segi kaja nanği qa qalie bole. Nanği dego e qa qalie bole. Deqa e na ijo kaja nanği aqaryainjrqa marsiy ijo segi ńambile uratosiy moiqai. ¹⁶ Ijo kaja qudei dego jeń oqeq di unub. Nanği jeń miligiq di sosai. Deqa e nanği dego joqsiy bosiy ijo kaja jeń miligiq di unub qaji nanği ti turtnjrsiy jeń qujaiq di breinjrit nanği mandor qujai ti sqab. Sosib ijo medabu quoqnqab. ¹⁷ Ijo Abu na e tulań qalaqalaibeqnu. Di kiyacaq? E ijo segi ńambile uratosiy moisiy olo subq na tigelqai. ¹⁸ Tamo bei na ijo ńambile yaibqa keresai. E ijo segi areqalo na ijo ńambile uratosiy moiqai. E singila ti unum deqa e na ijo ńambile uratqa kere. Osiy olo ijo ńambile oqa kere. Ijo Abu a nami merbej, ‘Ni degye.’ Deqa e degyqai.”

19 Onaqa Juda nan̄gi Yesus aqa anjam deqa n̄irin̄osib poaiyeleb. 20 Osib nan̄gi gargekoba endegsib maroqneb, “Yesus a mondor uge ti unu deqa a tulañ nanariqo. Kiyaqa niñgi aqa anjam queteqnub?” 21 Onaqa nan̄gi qudei maroqneb, “Tamo a mondor uge ti sqas di a anjam bole deqaji marqa keresai. Mondor uge na tamo ñam qandimo boletqa kere e? Sai.”

Juda tamo kokba nan̄gi Yesus qa minjin̄ oqetnjrej

22 Nami Juda nan̄go moma nan̄gi atra tal bunuj siran̄ waqteb. Deqa olo are qalqajqa yori bati Jerusalem dia brantej. Bati di ulili aiqa bati. 23 Onaqa Yesus a atra tal miligiq gilsiqqa tal me ñam Solomon dia walweloqnej. 24 Walweleqnaqa Juda tamo kokba nan̄gi aqa areq di koroosib minjeb, “Bati gembub koboamqa ni na ino kumbra ti ino wau ti ubtosim geregere mergwam? Ni Kristus amqa geregere merge.”

25 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E nami niñgi mern̄gem, ‘E Kristus.’ Mern̄gonam niñgi qunab ugeiñgej. Wau kalil e ijo Abu aqa ñam na yeqnum qaji di niñgi geregere tenemtoqniy. Tenemtosib endegsi poiñgwas, bole, e Qotei aqa N̄iri. 26 Niñgi ijo kaja sai deqa niñgi e qa nun̄go areqalo siñgilatosaiqnub. 27 Ijo kaja nan̄gi ijo medabu queqnub. E nan̄gi qa qalie bole. Nan̄gi e daurbegnub. 28 E nan̄gi ñambile enjreqnum deqa nan̄gi ñambile gaigai sqab. Nan̄gi padalqasai. Sai bole sai. Tamo bei na nan̄gi ijo ban̄q dena yaibqa keresai. 29 Ijo Abu na nan̄gi e ebej. A segi qujai iñgi iñgi kalil tulañ bun̄njrejunu. Deqa tamo bei na ijo

kaja nanġi ijo Abu aqa baŋq dena yayiŋq keresai bole sai. ³⁰ Aqo ijo Abu wo tamo qujai.”

³¹ Onaqa Juda tamo kokba nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġi a qalib moiŋajqa marsib meniŋ elenġeb. ³² Osib Yesus qalqa laqnab endegsi minjrej, “E na Abu aqa wau bole gargekoba niŋgi osorŋgoqnem. Wau bole kiye qa niŋgi e lubsib moiŋotbqa meniŋ elenonub?”

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanġi na kamba endegsib minjeb, “Wau bole bei qa iġa ni meniŋ na lumqasai. Ni Qotei misilinjonum deqa lumqom. Aġi ni segi qa maronum, ni Qotei. Ni degsi maraim. Ni mandam tamo. Deqa ni lumqom.”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba nanġi minjrej, “Nunġo dal anjam bei nami endegsib nenġrenyeb, ‘E niŋgi merngonum, “Niŋgi qotei.” ’ ³⁵ Aġi Qotei na tamo qudei nanġi minjrej, ‘Niŋgi qotei.’ A na nanġi degsi minjrej. Niŋgi qalie, iġa Qotei aqa nenġrenj bei gentqa keresai. ³⁶ Abu a segi na e giltbosiqa qaribonaq mandamq aiyem deqa e maronum, ‘E Qotei aqa Niri.’ E degsi maronum deqa niŋgi kiyafa merbonub, ‘Ni Qotei misilinjonum’?

³⁷ “E ijo Abu aqa wau yosaiotqa niŋgi ijo anjam quetbaib. ³⁸ Ariya e Abu aqa wau yitqa niŋgi ijo anjam quib ugeiŋim olo ijo wau unsib dena geregere poiŋgem, bole, Abu na e beterbessonaga e kamba Abu beteryejunum.”

³⁹ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusib a ojqa yonab a nanġi qa loumosiq ulaŋej.

⁴⁰ Ulaŋosiqa olo Jordan ya taqal beiq gilej. Gilsiq Jon na nami tamo unġasari nanġi yansnjroqnej qaji sawaq di soqnej. ⁴¹ Sonaqa tamo unġasari

gargekoba nanġi aqaq giloqnsib segi segi maroqneb, “Jon a maŋwa bei babtosaioqnej. Ariya anjam kalil Jon a Yesus qa maroqnej qaji di bole.”
 42 Nanġi degsib maroqneb deqa Yesus a sawa dia sonaqa tamo uŋgasari gargekoba nanġi a qa naŋgo areqalo siŋgilateb.

11

Lasarus a makobaiyosiq moiyej

1 Tamo bei aqa ñam Lasarus a maiyej. Lasarus aqa qure utru Betani. Qure di Maria aqa jaja Marta wo naŋgo qure utru. 2 Maria agi bunuqna Tamo Koba Yesus aqa siŋgaq di goren bilentosiq aqa gate baŋga na piyej qaji a di. Aqa jaja Lasarus a maiyej. 3 Deqa Maria Marta wo nanġi na tamo qudei qarinjrnab Yesus aqaq gilsib minjeb, “O Tamo Koba, tamo ni tulaŋ qalaqalaiyeqnum qaji a maiyqo.” 4 Onaqa Yesus a naŋgo anjam di qusiqa minjrej, “Ma di moiqaqja ma sai. A maiyqo di aqa utru agiende. Qotei aqa siŋgila boleq dimqa tamo uŋgasari nanġi unsib Qotei aqa ñam soqtqajja deqa a ma di oqo. E Qotei aqa Njiri dego ñam koba oqai.”

5 Yesus a Marta aqa jaja Maria wo nanġi aiyel qalaqalainjrej. A Lasarus dego qalaqalaiyej. 6 Lasarus a maiyej anjam di qusiqa quosaibulosiqa sawa a soqnej qaji dia bati aiyel olo soqnej. 7 Sosiqa aqa aŋgro nanġi minjrej, “Iga olo Judia sawaq aiqom.” 8 Onaqa nanġi na Yesus minjeb, “O Qalie Tamo Koba, nami yala Juda nanġi meniŋ na ni lumqa mareb. Di ni olo deq aiqam e?” 9 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Seŋ oqsiq qanam jigeqo sawa suwaŋqo. Deqa tamo nanġi

walwelqa kere. Mangalqasai. ¹⁰ Ariya senj aisiq qoloqo sawa ambruqo. Deqa tamo nanği walwelqa keresai. Mangalqab.”

¹¹ Yesus a anjam degsi marsiqa olo minjrej, “Gago was Lasarus a ñeiejunu. E aisiy dudumyqai.”

¹² Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa anjam di qusibqa minjeb, “O Tamo Koba, a ñeiejunu degam aqa ma saiqas.” ¹³ Nanği Lasarus a bole ñeiejunu edegeb. Di sai. A bole moiyej. Yesus a Lasarus aqa moiyo sigitosiqa ñeio qa marej. ¹⁴ Deqa a na ubtosiq minjrej, “Lasarus a bole moiyej. ¹⁵ Niñgi ijo siñgila unsib e qa nungo areqalo siñgilatqajqa deqa e aqaq aiyosaisonam a moiyej. E niñgi qa are qalsim kumbra degyem. E ijo kumbra deqa are-bolebolebeqnu. Niñgi tigelab iga Lasarus aqaq aiqom.”

¹⁶ Onaqa Tomas aqa ñam bei Didimus a na Yesus aqa anğro qudei nanği minjrej, “Unğum. Iga kalil aisim Yesus a koba na moiqom.”

Yesus a marej, “E segi subq na tigelo qa utru”

¹⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği koba na aisib Betani qure jojomyosib anjam endegsib queb, “Lasarus a nami moiyej subq ateb. Bati qolqe koboqo.” ¹⁸ Betani qure di Jerusalem jojom. Kilomita qalub. ¹⁹ Deqa Juda tamo unğasari gargekoba nanği Betani qureq bosib Marta Maria wo nanğo jaja moiyej deqa are latetnrqajqa koroosib soqneb.

²⁰ Onaqa Marta a anjam endegsi quej, “Yesus a beqnu.” A degsi qusiqa walwelosiqa gamq di Yesus turqajqa gilej. Maria a talq di awesoqnej.

²¹ Marta a gilsiq gamq di Yesus turosiq minjej,

“O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moyosai qamu. ²² E qalieonum, ni inği kiye qa Qotei pailyqam a ni emqas.”

²³ Onaqa Yesus na Marta minjej, “Ino jaja a olo subq na tigelqas.” ²⁴ Onaqa Marta na kamba minjej, “E qalie, diño bati qa tamo unğasari kalil nanği subq na tigelabqa ijo jaja dego ombla tigelqab.”

²⁵ Onaqa Yesus na minjej, “E segi subq na tigelo qa utru. E segi nambile sqajqa utru. Tamo a e qa aqa areqalo singilatosim moiğas di unğum. A nambile sqas. ²⁶ Tamo kalil nambile sosib e qa nanğo areqalo singilateqnub qaji nanği olo bunu moiğasai. O Marta, ni ijo anjam di qusim ino areqaloğ di singilatonum e?”

²⁷ Onaqa Marta na Yesus minjej, “Od, Tamo Koba. E qalieonum, ni Kristus, Qotei aqa Niri. Ni qujai Qotei na qarınmonaqa mandamq aiyem qaji. Deqa e ni qa ijo areqalo singilatonum.”

Yesus a Lasarus qa are ugeiyonaqa akamej

²⁸ Marta a anjam degsi marsıqa olo puluosi aisiq aqa jaja Maria metonaq aqa areq bonaq ombla sasalosıbqa minjej, “Qalie Tamo Koba a bqo. A ni qa marqo.” ²⁹ Onaqa Maria a Marta aqa anjam di qusiqa tigeloqujatosiq Yesus unqa gilej. ³⁰ Yesus a qure miligiğ aiyosaisoqnej. A Marta wo anjam mareb qaji sawaq di soqnej. ³¹ Sonaqa Juda tamo unğasari talq di Maria are latetoqneb qaji nanği Maria a tigeloqujatosiq tal uratosiq gileqnaqa unsib are qaleb, “A Lasarus aqa subq di akamtqajqa gileqnu kiyo.” Nanği degsib are qalsib tigelosıb Maria dauryosıb gileb.

³² Maria a gilsiq Yesus soqnej qaji sawaq di brantosiq a Yesus unsiqa aqa areq di singa pulutosiq a minjej, “O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiyoasai qamu.”

³³ Onaqa Yesus a Juda tamo ungasari Maria dau-ryosib beb qaji nanji Maria ombla akamoqneb di unsiqa nanji qa are gulbeyonaqa nenemnjrej, ³⁴ “Ninji Lasarus qabia subq ateb?” Onaqa nanji na minjeb, “O Tamo Koba, ni bosim aqa sub une.” ³⁵ Degsi minjnabqa Yesus a dego akamej. ³⁶ A akamonaqa Juda nanji di unsibqa mareb, “Ninji uniy. Yesus a Lasarus tulan qalaqalaiyoqnej deqa akamqo.” ³⁷ Onaqa nanji qudei Yesus qa yomuosib mareb, “Yesus a nami tamo nam qandimo boletej. A kiyaaqa Lasarus boletosai? Yim a moiqa-sai.”

Yesus a Lasarus subq na tigeltej

³⁸ Onaqa Yesus a nanjo yomu anjam di qusiqa are gulbeyonaqa walweloqiq Lasarus aqa subq gilej. Sub di mana miligiq di bogeb. Lasarus nami subq atsib meniñ kobaquja na sub me getenteb. ³⁹ Deqa Yesus na tamo qudei minjrej, “Ninji meniñ kobaquja di taqal atiy.” Onaqa tamo moiyej qaji aqa jaja Marta na Yesus minjej, “O Tamo Koba, a nami moiyej bati qolqe gilqo. Iga meniñ taqal atqom di aqa qusa quleqwas.” ⁴⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E nami mermonum, ni e qa ino areqalo singilatqam di ni Qotei aqa singila unqam.” ⁴¹ Degsi minjnaqa nanji meniñ kobaquja di taqal atnabqa Yesus a lan goge tarosiq a Qotei endegsi pailiej, “O Abu, ni ijo pail endi quonum deqa e ni qa tulan areboleboleibqo. ⁴² E qalieonum,

ni gaigai ijo pail queqnum. Ariya tamo ungasari ijo areq endi tigelejunub qaji nanqi e qa nanqo areqalo sinqilatqajqa deqa e ni pailmonum. Yim nanqi qalieqab, ni na e qarinqbonam bem.”

⁴³ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a tulan maosiq marej, “O Lasarus, ni subq dena tigelosim au.” ⁴⁴ Degsi marnaqa tamo moiyej qaji a subq dena tigelosiq oqedej. Aqa sinqa ti ban ti ulatamu ti nami gara na dalaeb. Deqa Yesus na minjrej, “Aqa gara di pamblonjib walwelosim gilem.”

Juda tamo kokba nanqi koroosib Yesus qalib moiqajqa maroqneb

⁴⁵ Bati deqa Juda tamo ungasari Maria aqa are latetqa beb qaji nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi gargekoba Yesus qa nanqo areqalo sinqilateb. ⁴⁶ Ariya nanqi qudei tigelosib Farisi nanqoq gilsib kumbra Yesus yej qaji deqa sainjreb. ⁴⁷ Sainjrnab qusibqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti metnjrnab nanqo areq bosib koba na koroosib mareb, “Iga kiyerqom? Yesus a manwa gargekoba yeleqnu. ⁴⁸ Iga a uratonam degsi kumbra yoqnqas di tamo ungasari kalil nanqi a qa nanqo areqalo sinqilatqab. Yim Rom nanqi bosib gago atra tal niñaqyosib iga dego kobotgwab.”

⁴⁹ Wausau deqa tamo bei aqa ñam Kaiafas a Juda nanqo atra tamo gate soqnej. Deqa a nanqo ambleq di tigelosiq minjrej, “Ninqi tulan nanari-onub. Anjam laña laña mareq nub. ⁵⁰ Ninqi are qaliy. Tamo qujai a tamo ungasari kalil nanqi qa moiqas di kere. Amqa iga padalqasai.”

⁵¹ Kaiafas aqa segi areqalo na anjam di marosai. A wausau deqa atra tamo gate soqnej deqa a Qotei aqa medabu osiqa anjam di marej. Yesus a Juda nanği qa moiqas anjam di ubtosiq marej. ⁵² Bole, Yesus a Juda nanği segi qa moiqasai. Qotei aqa anğro kalil sawa bei beiq di unub qaji nanği qa ti moiqas. Moisim nanği kalil koroinjrimqa nanği aqa segi tamo unğasari sqab. Kaiafas a anjam di ubtosiq marej.

⁵³ Bati qujai deqa Juda tamo kokba nanği Yesus qalib moiqajqa anjam gereiyqa utru ateb. ⁵⁴ Yesus a di qalieosiq deqa a Juda nanço ambleq di wal-welosaiioqnej. A segitosiqa qure kiñala bei wadau sawa jojom deq gilsiq aqa anğro nanği koba na dia soqneb. Qure di aqa ñam Efraim.

⁵⁵ Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laqnabqa nanği elenej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. Yori bati jojomon-aqa Juda tulañ gargekoba nanço qure qureq dena tigelosib yori bati di unqajqa deqa Jerusalem beb. Juda nanço kumbra agiende. Yori bati di brantosaismoqnimqa nanği Jerusalem bosib nanço segi jejamu yansosib yori bati qa tariñqab. Utru deqa nanği Jerusalem beb. ⁵⁶ Ariya nanği Jerusalem bosib Yesus qa ñamoqneb. Ñamoqnsib atra tal miligiq bosib segi segi maroqneb, “Ninği kiyersib are qalonub? Yesus a yori bati unqajqa Jerusalem bqas kiyo sai kiyo?” ⁵⁷ Nanği degsib maroqneb. Di kiyaca? Atra tamo kokba ti Farisi ti nanği na tamo unğasari nanği nami endegsib minjreb, “Tamo bei a Yesus qabi soqnimqa unsim bosim iga mergim iga na ojqom.”

12

Maria a goreŋ quleq tulaŋ boledamu Yesus aqa singaq di bilentej

¹ Ariya Juda nango yori bati koba jojomej. Bati 6 amqa brantqas. Deqa Yesus a tigelosiq Betani qureq gilej. Qure di Lasarus agi Yesus na subq na tigeltej qaji aqa qure utru. ² Gilnaqa qure deqaji tamo ungasari nanqi a unsibqa areboleboleinjrnaqa inqi goiyeteb. Marta a inqi suweiyosiq Lasarus Yesus wo tamo qudei ti metnjrnaq bosib koba na awoosib inqi uyoqneb. ³ Onaqa Maria a goreŋ quleq tulaŋ boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsqa osi bosiq Yesus aqa singaq di bilentosiq aqa segi gate banga na piyetej. Onaqa goreŋ aqa quleq na tal keretej. ⁴ Onaqa Yesus aqa angro bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiq jeu tamo nango banq di atej qaji a Maria aqa kumbra di unsiq nirinjosiq marej, ⁵ “A kiyaca goreŋ di qarinyosiq meniŋ silali 300 osiq dena tamo inqi inqi saiqoji nanqi aqaryainjrosai?” ⁶ Judas a tamo inqi inqi saiqoji nanqi qa are qalsiq anjam di marosai. A bajin tamo. A Yesus aqa angro nango silali jugwajqa qun taqatoqnej. Deqa nanqi qun miligiq di silali ateqnab a na olo bajinoqnej. A deqa are qalsiq anjam di marej.

⁷ Onaqa Yesus a Judas aqa anjam di qusiq minjej, “Unja di urat. A goreŋ di ojesoqnem. A ijo jejamu subq atqajqa are qalsiq nami gereiyqo. ⁸ Tamo inqi inqi saiqoji nanqi bati gaigai ninqi ti sqab. Ariya e bati gaigai ninqi ti sqasai.”

Atra tamo kokba nanqi Lasarus qalsib moiyoqta maroqneb

⁹ Juda tulaŋ gargekoba naŋgi qalieeb, Yesus a Betani qureq gilsiq di soqnej. Deqa naŋgi a unqa beleneb. Naŋgi Yesus segi unqajqa bosai. Yesus a nami Lasarus subq na tigeltej deqa naŋgi a dego unqa beb. ¹⁰ Atra tamo kokba naŋgi Lasarus dego qalsib moyotqa qairoqneb. ¹¹ Di kiyaaqa? Yesus a Lasarus subq na tigeltonaqa Juda gargekoba naŋgi atra tamo kokba naŋgi uratnjrsib olo Yesus qa naŋgo areqalo siŋilatoqneb.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem bej

¹² Tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgi yori bati unqajqa marsib Jerusalem beleneb. Belenosib nebeonaqa naŋgi endegsib queb, “Yesus a Jerusalem bqas.” ¹³ Naŋgi degsib qusib deqa naŋgi tuwom baŋga elenosib Yesus gamq di turqajqa aiyeb. Aisib Yesus beqnaqa unsib tulaŋ lelenoqnsib endegsib minjoqneb, “Iga ni qa tulaŋ areboleboleigeqnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulaŋ geregereimeqnu. Ni Israel naŋgo Mandor Koba.”

¹⁴ Onaqa Yesus a donki osiqa quraq di awoej. Aqa kumbra deqa nami Qotei aqa anjam bei endegsib nengrenyeb unu, ¹⁵ “O Saion tamo ungasari, niŋgi ulaaib. Niŋgi uniy. Nungo Mandor Koba a donki bunuj quraq di awoosiq beqnu.” ¹⁶ Bati deqa Yesus aqa aŋgro naŋgi anjam di aqa utru poinjrosai. Bunuqna Yesus a moisiq ñam koba onaqa naŋgi anjam deqa olo are qalsib endegsib mareb, “Bole, anjam di Yesus qa nengrenyeb deqa tamo ungasari naŋgi lelenoqnsib a biŋiyoqneb.”

¹⁷ Ariya tamo ungasari Yesus a Lasarus metosiq subq na tigeltonaq uneb qaji naŋgi maŋwa deqa

saoqnsib laqneb. ¹⁸ Laq nab tamo unğasari tulañ gargekoba nañgi quoqneb. Deqa Yesus a donki bunuj quraq di awoosiq Jerusalem beqnaqa nañgi a gamq di turqajqa aiyeleneb. ¹⁹ Ainabqa Farisi nañgi na unjrsibqa segi segi maroqneb, “Iga Yesus siñgila na saidyeqnamqa keresaiigeqnu. Niñgi uniy. Tamo unğasari kalil nañgi a dauryeqnub.”

Grik tamo qudei nañgi Filip minjeb, “Iga Yesus unqom”

²⁰ Tamo unğasari Qotei louqa marsib yori bati unqajqa Jerusalem aiyeleneb qaji nañgo ambleq di Grik tamo qudei soqneb. ²¹ Grik tamo nañgi di Filip aqaq di branteb. Di kiyaaqa? Filip a dego Grik tamo. Filip aqa qure utru Betsaida. Qure di Galili sawaq di unu. Nañgi Filip aqaq di brantosib nenemyeb, “O gago was, iga Yesus unqa kere e?” ²² Onaqa Filip a aisiqa nañgo anjam di Andru minjsiqa Andru ombla gilsib olo Yesus minjeb. ²³ Minjnab qusiqa nañgi kamba minjrej, “E Tamo Anğro. Deqa e ñam koba oqajqa bati brantqo. ²⁴ E bole mernğwai. Kurgus yago breiyibqa mandamq aisim moiqasai di a laña sqas. Moiqa di a olo qoqi oqsim gei gargekoba atelenqas. ²⁵ Dego kere tamo bei na aqa segi ñambile tulañ qalaqalaiyqas di a padalqas. Ariya a mandamq endi aqa segi ñambile qoreiyqas di a ñambile gaigai sqas. ²⁶ Tamo bei na e wauetbqa osimqa a e daurbem. Yimqa qure e sqai di a dego e ombla sqom. A ijo wau yoqnqas di ijo Abu na a ñam kobaquja yqas.”

Jeu tamo nañgi na Yesus soqtosib goge gaintqab

²⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi marej, “Endego e are tulañ gulbekobaibqo. Deqa e endegsi

Qotei pailyqai kiyo, ‘O ijo Abu, ni na marimqa bati uge endi ijoq baiq?’ Uᅅgum, e degsi pailyqasai. Bati uge endi branteme. E deqa mandamq aiyem.²⁸ O ijo Abu, ni na ino ñam tulaᅅ kobaqujatime.” Yesus a degsi marnaqa laᅅ goge dena anjam endegsi brantej, “E ijo ñam kobaqujatonum. Ololo kobaqujatqai.”²⁹ Anjam degsi brantonaqa tamo uᅅgasari Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji naᅅgi qusibqa segi segi maroqneb, “Kola anjam atqo kiyo?” Onaqa tamo qudei naᅅgi mareb, “Sai. Laᅅ aᅅgro bei na Yesus anjam minjjo.”

³⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam niᅅgi quonub qaji di e aqaryaibqajqa brantosai. Di niᅅgi aqaryaiᅅgwajqa brantqo.”³¹ Niᅅgi quiy. Qotei na tamo uᅅgasari mandamq endi unub qaji naᅅgi peginjrqajqa bati bqo. A na mandam endeqa gate koba Satan taqal waiyqajqa bati dego bqo.³² E bini mandamq endi unum. Ariya bunuqna jeu tamo naᅅgi na e soqtbosib goge gaintbqab. Yimqa bati deqa e na tamo uᅅgasari kalil naᅅgi are tigeltetnjritqa ijoq bqab.”³³ Yesus a aqa segi moiqaᅅjaᅅ gam boleq atqa osiqa deqa degsi marej.

³⁴ Onaqa tamo uᅅgasari naᅅgi na kamba Yesus minjeb, “Kristus a bati gaigai sqas. Dal anjam nami degsib marnab iga quem. Deqa ni kiyaaᅅ maronum, ‘E Tamo Aᅅgro soqtbosib goge gaintbqab?’ Tamo Aᅅgro di tamo yai?”

³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Puloᅅ a nuᅅgo ambleq di sokiñalayosim niᅅgi olo uratᅅgwas. Deqa niᅅgi puloᅅ ti sosib puloᅅq na laqniy. Yimqa niᅅgi ambruᅅgwasai. Tamo ambruq na laqnu qaji a qabiteqnu kiyo di a qalieqasai.”³⁶ Niᅅgi puloᅅ

ti sosib pulon qa nungo areqalo singilatiy. Ningi degyqab di ningi pulon aqa anqro sqab.”

Juda tamo gargekoba nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatosai

Yesus na tamo ungasari nanqi anjam degsi min-jrsiqa nanqi uratnjrnaq nanqi a olo unosai. ³⁷ A Qotei aqa manwa gargekoba nanqo namdamuq di yeqnaqa nanqi unoqneb. Unoqnsib ariya nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatosai oqneb. ³⁸ Nanqi kumbra di yeb deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo yai a gago anjam endi qusiqa aqa areqaloq di singilatqo? Tamo yai a Tamo Koba aqa singila unsiq poiyyo? Tamo dego bei sosai.” Aisaia a nami anjam degsi marej.

³⁹ Deqa nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatqa keresai. Utru deqa Aisaia a anjam bei dego endegsi nenqrenyej, ⁴⁰ “Qotei a nanqo namdamu getentetnjrej. A nanqo are miligi dego getentetnjrej. Deqa nanqi nanqo namdamu na Qotei aqa kumbra bei unqa keresai. Nanqi nanqo are miligiq na Qotei aqa anjam dego poinjrqa keresai. Deqa nanqi are bulyosib ijoq bqa keresai. Deqa e na nanqi boletnjrqasai.” ⁴¹ Aisaia a nami Yesus aqa singila unsiq deqa anjam degsi marej.

⁴² Bole, Juda gate gargekoba nanqi are bulyosib Yesus qa nanqo areqalo singilateb. Ariya nanqi Farisi nanqi ulainjrsib deqa nanqi boleq di Yesus aqa nam marosai oqneb. Nanqi are qaleb, “Iga boleq di Yesus aqa nam marqom di Farisi nanqi iga Qotei tal miligiq gilqa saidgwab.” ⁴³ Nanqi degsib

are qaleb. Di kiyaaqa? Nanġi Qotei na nanġo ñam soqtqajqa arearetnjrosaiognej. Tamo nanġi na nanġo ñam soqtqajqa deqa arearetnjroqnej.

Yesus aqa anjam a tamo sigitosim tamo unġasari nanġi peginjrqas

⁴⁴ Onaqa Yesus a tulañ lelenosiq marej, “Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a e qa segi aqa areqalo singilatqasai. Ijo Abu e qarinqej qaji a qa dego aqa areqalo singilatqas. ⁴⁵ Tamo bei a e nubqas di a ijo Abu e qarinqej qaji di dego unqas. ⁴⁶ E puloñ bulosim mandamq aiyem. Deqa tamo unġasari kalil e qa nanġo areqalo singilateqnum qaji nanġi ambruq di sqasai. ⁴⁷ Tamo bei a ijo anjam qusimqa ariya a dauryqasai di e na a pegiyqasai. E tamo unġasari nanġi peginjrqas bosai. E nanġi elenqajqa bem. ⁴⁸ Tamo unġasari nanġi e qoreibosib ijo anjam quqwa uratqab di nanġi peginjrqajqa tamo bei unu. Anjam e mareqnum qaji a segi tamo sigitosim tamo unġasari nanġi peginjrqas. Diño batiamqa anjam dena nanġi peginjrqas. ⁴⁹ E ijo segi areqalo na anjam marosaieqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a na anjam merbeqnaqa quoqnsim agi mareqnum. ⁵⁰ E qalieonum, ijo Abu aqa anjam di ñambile gaigai sqajqa anjam. Deqa anjam kalil e mareqnum qaji di ijo Abu na e merbeqnaq quoqnsim agi mareqnum.”

13

Yesus na aqa anġro nanġo sinġa yansetnjrej

¹ Juda nanġo yori bati koba jojomonaqa Yesus a endegsi qalieej, “E mandamq endi so bati koboqo. E moisiy ijo Abu aqaq olo oqwa bati brantqo.”

Yesus na aqa segi anġro mandamq di soqneb qaji nanġi tulaġ qalaqalainjroqnsiq ġilsu ġilsiq aqa moiqa bati itej.

² Deqa a nanġi koba na awoosib inġi uyoqneb. Di bilaq. Inġi uyeq nabqa Satan a Judas Iskariot aqaq aiyej. Aisiqa Judas na Yesus osim jeu tamo nanġo banq di atqajqa deqa are tigeltetej. Judas a Saimon Iskariot aqa nġiri. ³ Yesus a qalieej, aqa Abu na inġi inġi kalil aqa banq di atelenej. A Qotei aqaq na bej puluosim Qotei aqaq olo oqwas di dego qalieej. ⁴ Deqa a aqa anġro nanġi koba na inġi uyoqnsibqa a tigelosiqqa aqa gara olekoba piqtosiq jejamu piyo qaji gara osiqa tigej. ⁵ Tigsiqu kanġal tamo bulosiqqa tabirq di ya qamsiq aqa anġro nanġo sinġa yansetnjroqnsiqa jejamu piyo qaji gara dena piyetnjroqnej.

⁶ Osiqa Pita aqa sinġa yansetqa laqnaqa minjej, “O Tamo Koba, ni ijo sinġa yansetbqam e?” ⁷ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Kumbra e endego yeqnum endi ni utru poimosai unu. Bunuqna ni poimqas.” ⁸ Onaqa Pita na Yesus saidyosiq minjej, “Ni ijo sinġa yansqasai. Sai bole sai.” Onaqa Yesus na minjej, “E ni yansmqasai di ni e ombla sqa keresai.” ⁹ Onaqa Saimon Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni ijo sinġa segi yansaim. Ijo ban ti gate ti dego yansetbe.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Tamo a yalqo a olo yalqasai. Aqa sinġa segi yansqas di kere. Dena a torei milalo sqas. Niġi milalo unub. Ariya niġi kalil milalo sosai.” ¹¹ Yesus a qalieej, aqa anġro bei aġi Judas a na Yesus osim jeu tamo nanġo banq di atqas. Deqa a na minjrej, “Niġi kalil milalo sosai.”

¹² Yesus a nanngo sinğa yansetnjrsiq koboonaqa aqa segi gara olekoba olo jigsıqa awoosiq nennemnjrej, “Kumbra e endego ninđi enđonum qaji di ninđi utru poıngwo e? ¹³ Ninđi e merbeqñub, ‘O Qalie Tamo Koba. O gago Tamo Koba.’ Ninđi kere e merbeqñub. Agi e segi qujai. ¹⁴ E nuñgo Tamo Koba. E nuñgo Qalie Tamo Koba dego. Ariya e nuñgo sinğa yansetñgonum deqa ninđi dego segi segi qa kumbra degyoqñiy. ¹⁵ Kumbra e endego ninđi osorñgonum qaji di ninđi kamba dego degsib yoqñiy. ¹⁶ E bole merñgwai. Kañgal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Tamo a wau qa gilqas di a na tamo a qarınyo qaji di bunyqa keresai. ¹⁷ Kumbra e yeqñum endi aqa utru ninđi poıngim dauryiy. Yimqa ninđi tulañ areboleboleıngwas.

¹⁸ “Ijo anjam endi e ninđi kalil qa marosai. E na ninđi gılñgem deqa e ninđi qa qalie bole. Ariya Qotei aqa anjam bei nenğreñq di unu qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, ‘Tamo e ombla bem quiq di tuqtosim uyqas qaji a na e jeutbqas.’ ¹⁹ Kumbra di brantosaisonaqa e nami merñgonum. Deqa kumbra di brantimqa ninđi e qa nuñgo areqalo sıngilatosib marqab, ‘Bole, Yesus a segi qujai gaigai degsi unu.’ ²⁰ E bole merñgwai. Tamo bei na tamo uñgasari e qarınjronum qaji nanđi osim geregereınjrqas di a e dego osim gereibqas. A e osim gereibqas di a na ijo Abu e qarınbej qaji a dego osim gereiyqas.”

Judas a Yesus osim jeu tamo nanđo banđ di atqas

²¹ Yesus a degsi marsıqa are tulañ gulbekobaiyonaqa olo marej, “E bole merñgwai. Ijo anđro bei na e osim jeu tamo nanđo banđ di atqas.” ²² Onaqa

Yesus aqa anğro nanği segi segi kokoqoqneb. Yesus a anğro yai qa degsi marej di nanği qaliesai deqa nanği degyoqneb. ²³ Yesus aqa anğro bei agi Yesus na tulañ qalaqalaiyoqnej qaji a Yesus aqa areq di awesoqnej. ²⁴ Deqa Saimon Pita a bañ na anğro di minjej, “Ni na Yesus nenemyimqa a anğro yai qa degsi marqo di mermqas.” ²⁵ Onaqa anğro dena Yesus beteryosiqqa nenemyej, “O Tamo Koba, ni anğro yai qa degsi maronum?” ²⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Anğro e endego bem osiy quiq di tuqtosiy anaiyqai qaji a na e osim jeu tamo nanço bañq di atqas.” Degsi minjsiqqa bem quiq di tuqtosiq Saimon Iskariot aqa ñiri Judas anaiyej.

²⁷ Anaiyonaq Satan a Judas aqa are miligiq ainaqa Yesus na minjej, “Ni kumbra yqam qaji di endego yoqujat.” ²⁸ Yesus a Judas degsi minjnaqa aqa anğro kalil awesoqneq qaji nanği qusibqa Yesus na Judas kiyaca anjam di minjej nanği deqa poinjrosai. ²⁹ Judas a nanço silali jugwajqa qun taqatoqnej deqa nanği qudei are qaleb, Judas a gilsim yori bati aqa inği inği awaiyqajqa deqa kiyo Yesus na degsi minjej. Nanği qudei are qaleb, Judas a gilsim inği awaiyosim tamo sougetejunub qaji nanği anainjrças. ³⁰ Onaqa Judas a bem di uysiqqa warum uratosiq oqedej. Di qolo.

Yesus na aqa anğro nanği dal anjam bunuj enjrej

³¹ Judas a oqedonaqa Yesus a endegsi marej, “Bini e Tamo Anğro ñam koba oqai. E ñam koba otqa Qotei a dego ñam koba oqas. ³² Qotei a ñam koba osimqa a na e dego ñam koba ebqas. A urur ñam koba ebqas. ³³ O ijo anğro niñgi quiy. E niñgi koba na sokiñalayosiy uratñgitqa niñgi e qa

ɲamoqɲqab. Qure e oqwai di ɲiŋgi oqwa keresai. E nami Juda tamo kokba ɲaŋgi degsi minjroqɲem agi bini ɲiŋgi dego olo mernɲonum. ³⁴ Endego e dal anjam bunuj enɲwai. Dal anjam bunuj agiende. ɲiŋgi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqɲiy. E ɲiŋgi qalaqalaiɲgeqɲum dego kere ɲiŋgi kamba dego segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqɲiy. ³⁵ ɲiŋgi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqɲibqa tamo kalil ɲaŋgi ɲuŋgo kumbra di unoqɲsib dena qalieoqɲqab, ɲiŋgi ijo aɲgro bole.”

Yesus na Pita minjej, “Ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai’ ”

³⁶ Onaqa Saimon Pita na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni qabitqam?” Onaqa Yesus na minjej, “Qure e oqwai di ni mati oqwa keresai. Bunuqna ni e daurbosim qure deq oqwam.” ³⁷ Onaqa Pita na olo Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaaqa e bini ni daurmqa keresai? Ni marimqa e ni qa ijo ɲambile uratosiy moiɲai.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni e qa ino ɲambile uratosim moiɲam e? E bole mermɲai. Tuwe anjamosaisoqɲimqa ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

14

Iga Qotei aqaq oqwajqa gam agi Yesus a segi qujai

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “ɲiŋgi are gulbeɲɲaiq. ɲiŋgi Qotei qa ɲuŋgo areqalo siŋgilateqɲub ariya ɲiŋgi e qa dego ɲuŋgo areqalo siŋgilateqɲiy. ² Ijo Abu aqa talq di warum gargekoba unub. E oqsiy ɲuŋgo segi segi warum gereiyetɲɲwai. Ijo anjam di

bolesai qamu e ningi merngosai qamu. ³ E nungo segi segi warum gereiyetngsiy olo bosiy ningi joqsiy qure e sqai di ningi dego e ombla sqab. ⁴ Qure e sqai deq oqwajqa gam di ningi qalie.”

⁵ Onaqa Tomas na Yesus minjej, “O Tamo Koba, qure ni oqwam di iga qaliesai. Deqa iga kiyersim qure deq oqwajqa gam qalieqom?” ⁶ Onaqa Yesus na minjej, “E segi gam. E segi anjam bole qa utru. E segi nambile qa utru dego. Tamo bei a gam bei na ijo Abu aqaq oqwa keresai. Ijo Abu aqaq oqwajqa gam agi e segi qujai. ⁷ Ningi e qa qalieonub qamu ningi ijo Abu qa dego qalieonub qamu. Agi endego ningi ijo Abu qa qalieqa utru atonub. Osib ningi a unonub.”

⁸ Onaqa Filip na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na ino Abu osorgimqa di iga qa kereqas.” ⁹ Onaqa Yesus na minjej, “O Filip, e bati olekoba ningi koba na soqnem. Ni e qa qalieosai unum e? Tamo a e nubqo di a ijo Abu dego unqo. Deqa ni kiyaaqa e merbonum, ‘Ni na ino Abu iga osorge?’ ¹⁰ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu di ni poimosai kiyo? Anjam e na ningi merngeqnum qaji endi ijo segi areqalo na merngosai. Ijo Abu na e beterbesosiq aqa wau ojeqnu. ¹¹ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu. Ningi ijo anjam di qusib e qa nungo areqalo singilatiy. Saiamqa wau kalil e nungo nandamuq di yeqnum qaji di ningi unsib e qa nungo areqalo singilatiy.

¹² “E bole merngwai. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di wau kalil e yeqnum qaji a dego yoqnqas. Osim ijo wau di bunyosim wau tulan kokba yoqnqas. Di kiyaaqa? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. ¹³ E Qotei aqa Niri unum deqa ningi ijo ñam

na inġi bei qa Qotei pailyqab di e na inġi di eŋgwai. Yim dena ijo Abu a ñam koba oqas. ¹⁴ Niŋgi ijo ñam na inġi bei qa Qotei pailyqab di e na inġi di eŋgwai.”

Yesus a aqa Abu minjim a na aqa Mondor Bole qarinyqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi e qalaqalaibqab di niŋgi ijo anjam dauryoqnqab. ¹⁶ Amqa e ijo Abu minjitqa a na Aqaryainġo Tamo qarinyim nunġoq bosim singilatnġwas. Osim a bati gaigai niŋgi koba na sqas. ¹⁷ Aqaryainġo Tamo di a anjam bole qa Mondor. Tamo uŋgasari mandamq endi unub qaji naŋgi Mondor di oqa keresai. Naŋgi a unosaieqnub. Naŋgi a qa qaliesai dego. Ariya niŋgi a qa qalie. A niŋgi koba na unub. Bunuqna a bosim nunġo are miligiq di sqas.

¹⁸ “E niŋgi mandum anġro bul uratnġwasai. E nunġoq olo bqai. ¹⁹ Sokiñala tamo uŋgasari mandamq endi unub qaji naŋgi e olo nubqasai. Ariya niŋgi e nubqab. E nambile unum deqa niŋgi dego nambile sqab. ²⁰ Sosibqa bati deqa niŋgi endegsib qalieqab, e na ijo Abu beteryesonam niŋgi kamba e beterbesonab e niŋgi beternġejunum. ²¹ Niŋgi quiy. Tamo bei na e qalaqalaibqas di a ijo dal anjam dego qusim dauryoqnqas. Yim ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaiyqas. E na dego tamo di qalaqalaiyoqnsiy aqaq di brantoqnsiyqa e segi qa babtoqnqai.”

²² Onaqa Judas bei Judas Iskariot sai a na Yesus endegsi nenemyej, “O Tamo Koba, kiyafa ni tamo uŋgasari kalil mandamq endi unub qaji naŋġoq di brantqa saidosim gago segiq di brantoqnsim ni segi qa babtoqnqam?” ²³ Onaqa Yesus na minnej,

“Tamo bei na e qalaqalaibqas di a ijo anjam dauryoqnas. Yim ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaiyimqa aqo ijo Abu wo aqaq bosim a ombla gaigai sqom. ²⁴ Tamo bei a e qalaqalaibqasai di a ijo anjam dauryqasai. Anjam e na niŋgi merŋgeqnum qaji endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qaribej qaji aqa anjam.

²⁵ “Anjam endi e niŋgi koba na sosim merŋgeqnum. ²⁶ Bunuqna Aqaryaingo Tamo a nungoq bosim singilatŋwas. A Mondor Bole. Ijo Abu na a qarinyim ijo ñam na bosim anjam kalil niŋgi merŋgekritqas. Osim nungo areqalo tigeltetŋgimqa anjam kalil e niŋgi merŋgeqnum qaji deqa olo are qaloqnaqab.

²⁷ “E niŋgi uratŋwa osiy nungo are latetŋwai. E segi are lawo unum deqa e nungo are latetŋwai. Mandam tamo bei na degsim nungo are latetŋwa keresai. Deqa niŋgi are gulbeinŋaiq. Osib ulaaib. ²⁸ E niŋgi endegsim merŋgonum quonub, ‘E niŋgi uratŋsiy olo nungoq bqai.’ Niŋgi e qalaqalaibonub qamu niŋgi ijo anjam deqa areboleboleinŋwo qamu. Di kiyaaq? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. Ijo Abu agi a na e tulaŋ bunbejunu. ²⁹ E ijo Abu aqaq oqosaisosim anjam endi merŋgonum. Deqa bunuqna e ijo Abu aqaq oqitqa niŋgi e qa nungo areqalo torei singilatqab.

³⁰ “Mandam endeqa gate koba Satan a beqnu. A na e gulbe bei ebqa keresai. Deqa e olo anjam olekoba totoryosiy merŋgwasai. ³¹ Ijo are koba endegsi unu. Mandam qaji tamo unŋasari naŋgi qalieqab, e ijo Abu qalaqalaiyeqnum deqa anjam a na merbeqnu qaji di e dauryeqnum. Ariya niŋgi

tigelab iga gilqom.”

15

Yesus a wain n̄amtañ bole

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “E segi wain n̄amtañ bole. Ijo Abu a wain wau qa lanja. ² Ijo dani qudei nan̄gi gei bole atqasai di ijo Abu na nan̄gi giñgenjrsim taqal breinjrqas. Ijo dani nan̄gi gei bole atelenqab di ijo Abu na gereinjrimqa nan̄gi olo gei koba atelenqab. ³ Anjam kalil e nami merngoqnem qaji dena niñgi gerein̄gej koboej. ⁴ Niñgi e beterbesoqniy. Yimqa e dego niñgi betern̄gesqai. N̄am dani a segi sqas di a geitqa keresai. Qoboq di beteresqas di a geitqas. Dego kere niñgi e beterbesqasai di niñgi gei bole atqa keresai.

⁵ “E segi wain n̄amtañ bole. Niñgi ijo dani bul. Tamo bei a e beterbesqas di e dego a beteryesqai. Yimqa a gei koba atelenqas. Niñgi e uratbqab di niñgi wau bei yqa keresai. ⁶ Tamo bei a e beterbesqasai di a n̄am dani uge bul giñgen̄yosib taqal breiyib kan̄grañamqa koroiyosib n̄amyuwoq di breiyib yugwas.

⁷ “Niñgi e beterbesosib ijo anjam nun̄goq di soqnimqa niñgi in̄gi bei qa Qotei pailyqab di a na in̄gi di en̄gwas. ⁸ Niñgi gei koba atelen̄osib ijo angro bole soqniy. Yimqa ijo Abu aqa ñam tulan̄ kobaqas. ⁹ Ijo Abu na e qalaqalaibeqnu dego kere e na niñgi qalaqalaingeqnum. Deqa niñgi gaigai ijo qalaqalaiyo kumbraq di soqniy. ¹⁰ Niñgi ijo dal anjam kalil dauryoqnqab di niñgi ijo qalaqalaiyo kumbraq di sqab. E ijo Abu aqa dal

anjam dauryoqnsimqa aqa qalaqalaiyo kumbraq di unum dego kere. ¹¹ E segi areboleboleibeqnu deqa ningi dego areboleboleinjoqnem. Ijo arebolebole di nungoq di tulan kobaoqnem. Utru deqa e na anjam endi ningi merngonum. ¹² Ijo dal anjam agiende. E na ningi qalaqalaijngeqnum dego kere ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ¹³ Qalaqalaiyo kumbra tulan bolequja bei agiende. Tamo bei na aqa was nanji aqaryainjrqa osimqa aqa segi nambile uratosim moiqas. Qalaqalaiyo kumbra dena qalaqalaiyo kumbra kalil tulan bunjrejunu. ¹⁴ Ningi ijo anjam kalil e na merngeqnum qaji endi dauryqab di ningi ijo segi was bole sqab. ¹⁵ Anjam kalil ijo Abu na e merbeqnaq queqnum qaji di e ubtosim ningi merngeqnum. Deqa e ningi 'was' merngeqnum. E ningi 'kangal tamo' merngosaieqnum. Kangal tamo a aqa tamo koba aqa wau qaliesai.

¹⁶ “Ningi na e giltbosai. E na ningi giltngem. Osim ningi wau engem. Ningi gilsib gei koba atelenjoqnbqa nunjo gei gaigai sqajqa deqa e na ningi wau engem. Deqa ningi ijo nam na inji bei qa ijo Abu pailyqab di a na inji di engwas. ¹⁷ E na ningi dal anjam endegsi merngwai. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy.”

*Mandam qaji tamo ungasari nanji na
Yesus aqa angro nanji jeutnjreqnub*

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Mandam qaji tamo ungasari nanji na ningi jeutngeqnum. Deqa ningi endegsi poingem, nanji namoqna e dego jeutboqneb. ¹⁹ Ningi mandam qaji tamo unub qamu mandam qaji tamo ungasari nanji na ningi

qalaqalaingeqñub qamu. Agi nanği na nanço segi was nanği qalaqalainjreqñub dego kere. Ariya ninği mandam qaji tamo sai. E na ninği giltñgem deqa ninği mandam qaji kumbra urateb. Utru deqa mandam qaji tamo unğasari nanği na ninği jeutñgeqñub. ²⁰ E nami merñgonum, kanğal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Ninği anjam deqa are qaliy. Jeu tamo nanği na e ugeugeiboqñeb dego kere nanği na ninği ugeugeinçoqñab. Nanği ijo anjam dauryoqñeb qamu nanği nunço anjam dego dauryeqñub qamu. ²¹ Ariya nanği ijo Abu e qarınbej qaji a qa qaliesai. Deqa nanği ninği ugeugeinçoqñab. Di kiyaaqa? Ninği ijo ñam ejunub deqa.

²² “E bosim nanği anjam minjrosai qamu nanği une saiçoji unub qamu. Ariya e nanği anjam minjrem deqa nanği nanço une ulitqa gam saiçoji. ²³ Tamo bei na e jeutbqas di a na ijo Abu dego jeutqas. ²⁴ E mañwa qudei tamo bei na nami yosaiocnej qaji di nanço ambleq di babtosai qamu nanği une saiçoji unub qamu. Ariya e nanço ambleq di mañwa qudei babteqnamqa nanği unoqn-sib aqo ijo Abu wo jeutgeqñub. ²⁵ Nanço kumbra dena dal anjam bei nenğrenq di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, ‘Tamo nanği e laña jeutbeqñub.’

²⁶ “Aqaryainço Tamo a ijo Abu ombla unub. E na a qarınjit nunçoq bqas. A anjam bole qa Mondor. A ijo Abu aqaq dena bqas. Bosim ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim marqas. ²⁷ Ninği dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosib marqab. Di kiyaaqa? Nami e ijo wau utru atem bati deqa ninği e ombla sosib

ijo wau unoqneb dena bosib bosib agi bini ningi e ombla unum.

16

¹“Ningi ijo ñam uratosib ulonjaib deqa e na anjam endi merngeqnum. ²Bunuqna jeu tamo nanngi na ningi taqal breingosib ningi olo Qotei tal miligiq gilqa saidngwab. Osib bati bei bamqa nanngi na ningi moiyoṅgoqnaqab. Osib endegsib are qaloqnaqab, ‘Iga Qotei aqa wau ojeqnum deqa iga na nanngi moiyoṅjreqnum.’ ³O ijo aṅgro, jeu tamo nanngi aqo ijo Abu wo qa qaliesai deqa nanngi ningi degngwab. ⁴Nanngi ningi degngibqa ningi ijo anjam e bini merngeqnum qaji endeqa olo are qaliy.”

Yesus a Mondor Bole qa anjam marej

Osiqa Yesus a olo marej, “Nami e ningi koba na soqnem bati deqa e na anjam endi ningi merngosaiognem. ⁵Sokiñala e ningi uratngsiy ijo Abu e qarinqej qaji aqaq olo oqwai deqa bini e anjam endi ningi merngeqnum. Ariya ningi kamba e nenembosaieqnaqab, ‘Ni qabitqam?’ degbosai. ⁶E ningi anjam endi merngeqnum deqa ningi are gulbeingeqnu. ⁷E bole merngwai. E ningi uratngsiy oqwai. E oqwasai di Aqaryainggo Tamo agi Mondor Bole a nungoq bqasai. Utru deqa e ningi uratngsiy oqwai. E oqsiy Mondor qarinyitqa a nungoq bqas. ⁸Bosimqa mandam qaji tamo ungasari nanngo une babetnjroqnim nanngi poinjroqnaqas. Kumbra bole qa utru dego a na osornjroqnim nanngi qalieoqnaqab. Qotei a tamo ungasari nanngi peginjrqas kumbra di dego nanngi qalieqajqa deqa Mondor na nanngi osornjroqnaqas.

⁹ A na mandam qaji tamo ungasari nanngo une babtetnjroqnqas. Di kiyaaqa? Nanngi e qa nanngo areqalo singilatosaieqnub deqa. ¹⁰ Kumbra bole qa utru dego a na nanngi osornjroqnqas. Di kiyaaqa? E ijo Abu aqaq oqitqa ninngi e olo nubqasai. ¹¹ Qotei a tamo ungasari nanngi peginjrqas kumbra di dego Mondor na nanngi osornjroqnqas. Di kiyaaqa? Qotei na mandam endeqa gate koba Satan pegiyosim njamyuwoq waiyqas.

¹² “E anjam gargekoba ninngi merngwajqa ijo areqaloq di unu. Bini e merngwasai. Di kiyaaqa? Nunngo areqalo na ojqa keresai deqa. ¹³ Ariya anjam bole qa Mondor a bosimqa nunngo areqalo gereiyetngimqa ninngi anjam bole kalil poingekritqas. Aqa segi areqalo na anjam merngwasai. A anjam quoqnsim di segi ninngi merngoqnqas. Osim kumbra mondon brantelenqas qaji di dego ubtoqnsim merngoqnqas. ¹⁴ A ijo anjam osim ninngi merngoqnqas. Kumbra dena a na ijo ñam koba ti ijo singila koba ti boleq atqas. ¹⁵ Ijo Abu aqa inngi inngi kalil di ijo inngi inngi dego. Deqa e ninngi merngonum, Qotei aqa Mondor na ijo anjam osim ninngi merngoqnqas.”

*Yesus aqa angro nanngi are gulbeinjrimqa
olo bunuqna nanngi areboleboleinjrqas*

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Sokiñala ninngi e nubqasai. Olo sokiñala ninngi e nubqab.” ¹⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanngi segi segi maroqneb, “Yesus a marqo, ‘Sokiñala ninngi e nubqasai. Olo sokiñala ninngi e nubqab.’ A dego marqo, ‘E ijo Abu aqaq olo oqwai.’ A kiyaaqa degsi marqo?” ¹⁸ Nanngi degsib

maroqnsib olo maroqneb, “Yesus a kiyaaqqa marqo, ‘Sokiñala’? Anjam di aqa utru iga poigosai.”

¹⁹ Nanği Yesus aqa anjam deqa nenemyqa laqnab di qalieosiqa endegsi minjrej, “E ningi merngonum, ‘Sokiñala ningi e nubqasai. Olo sokiñala ningi e nubqab.’ Ijo anjam di aqa utru ningi poingosai deqa ningi segi segi qaireqnu. ²⁰ O ijo anğro, e bole mernğwai. Ningi akam ti sosib are tulağ gulbeinğwas. Amqa mandam qaji tamo unğasari nanği areboleboleinjrğas. Ariya nunğo are gulbe di olo koboamqa ningi tulağ areboleboleinğwas. ²¹ Unğa a anğro oqajqa batieqnaqa aqa jejamu tulağ jaqatinğyeqnaqa a are gulbekobaiyeqnu. Ariya a anğro osim aqa jaqatinğ koboamqa a aqa jaqatinğ deqa olo are qalqasai. A anğro osim deqa tulağ areboleboleiyğas. ²² Dego kere bini ningi are gulbeinğwo. Ariya bunuqna e ningi olo ningitqa ningi are gulbe di uratosib tulağ areboleboleinğwas. Nunğo arebolebole di tamo bei na olo yainğwa keresai. ²³ Bati deqa ningi olo e anjam bei nenembqasai. E bole mernğwai. Ningi ijo ñam na inği bei qa Abu pailyqab di a na inği di enğwas. ²⁴ Ningi nami ijo ñam na Qotei pailyosaiogneb. Ariya bini ningi inği bei oqajqa are soqnimqa ningi ijo ñam na Qotei pailyoqniy. Osib deqa ningi inği di osib tulağ areboleboleinğwas.”

Yesus a mandam endeqa singila kalil gotranğyosiğ tigelejunu

²⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “E ningi yawo anjam mernğoqnam. Bunuqna e olo yawo anjam bei ningi mernğwasai. Anjam aqa damu geregere plaltosiy ijo Abu qa mernğoqnai. ²⁶ Bati deqa e segi ningi qa

Abu pailyqasai. Niŋgi ijo ñam na Abu pailyoqñqab. ²⁷ Ijo Abu a segi na niŋgi qalaqalaingeqnu. Di kiyaaq? Niŋgi e qalaqalaiboqnsib e Qotei aqaq na bem degsi poingeqnu deqa. ²⁸ Nami e ijo Abu aqaq na bosim mandamq aiyem. Sokiñala e olo mandam uratosiy aqaq olo oqwai.”

²⁹ Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi aqa anjam di qusib minjeb, “Od, endego ni boleq di anjam ubtosim mergonum. Ni yawo anjam mergosai. ³⁰ Deqa bini iga poigwo, ni kumbra kalil qa qalieonum. Deqa iga ni anjam bei nenemmqasai. Ni namoqna gago nenem qalieonum. Utru deqa iga ni qa gago areqalo siŋgilatosim maronum, bole, ni Qotei aqaq na bem.”

³¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niŋgi e qa nuŋgo areqalo siŋgilatonub e? Di keretonub. ³² Niŋgi quiy. Bati bei bqas agi bqo. Sokiñala jeu tamo naŋgi na niŋgi teteingibqa niŋgi kalil segisegiosib nuŋgo qureq jaraiqab. Jaraiyibqa e segi sqai. Bole, e segi sqasai. Ijo Abu a e ombla sqom. ³³ E anjam endi niŋgi merŋgeqnum. Di kiyaaq? Niŋgi na e beterbosib are lawo sqajqa deqa. Bole, niŋgi mandamq endi gulbe koba oqñqab. Di uŋgum. E segi na mandam endeqa siŋgila kalil gotraŋyosim tigelejunum. Deqa niŋgi are siŋgilatosib soqniy.”

17

Yesus a aqa aŋgro naŋgi qa pailyej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa laŋ goge tarosiq Qotei endegsi pailyej, “O Abu, bati brantqo. E ino segi Aŋgro qujai unum deqa ni

ijo ñam kobaqumatimqa e kamba dego ino ñam kobaqumatqai. ² Ni e singila ebem. Singila dena e na tamo ungasari kalil nanği taqatnjroqnqai. Osiy tamo kalil ni na ebem qaji nanği ñambile enjritqa nanği ñambile gaigai sqab. ³ Ñambile gaigai sqajqa kumbra agiende. Tamo e na ñambile enjreqnum qaji nanği ni qa bole qalieeqnub. Agi ni segi Qotei bole. Nanği e Yesus Kristus qa dego bole qalieeqnub. Agi ni na e qarınbonam mandamq aiyem. Ñambile gaigai sqajqa kumbra agide.

⁴⁻⁵ “O Abu, e mandamq endi ino ñam koba ti ino singila koba ti babtoqnem. Osim wau kalil ni na ebem qaji di yekritem. Nami mandam a brantosaisonaqa e ni ombla ñam koba ti soqnem. Ñam di ni na olo ebimqa aqo ombla ñam koba ti sqom.

⁶ “Tamo kalil ni na ebem qaji nanği di e na ino ñam osornjroqnem. Deqa nanği ino anjam dau-ryoqneb. Nanği ino segi tamo soqneb deqa ni na nanği mandamq endena elejosim e ebem. ⁷ Bini nanği qalieonub, ingi ingi kalil ni na e ebem qaji di inoq dena branteb. ⁸ Nanği degsib qalieonub. Di kiyaga? Anjam kalil ni na e merbem qaji di e kamba nanği minjrnem nanği queb. Qusib ni na e qarınbonam bem anjam di nanço areqaloq di singilateb. Osib endegsi poinjrej, e inoq dena bem.

⁹ “E nanği qa ni pailmonum. E mandam qaji tamo ungasari nanği qa ni pailmosai. Tamo ni na ebem qaji nanği qa segi e ni pailmonum. Di kiyaga? Nanği ino tamo unub deqa. ¹⁰ Ijo tamo kalil nanği di ino dego. Ino tamo kalil nanği di ijo dego. Nançoq dena e ñam kobaquja eqnum.

¹¹ “E inoq olo bqai. Deqa e mandamq endi olo sqasai. Ariya tamo ni na ebem qaji nanği mandamq endi sqab. O Abu, ino kumbra kalil tulañ boledamu. Ni segi qujai une saiçoji. Ino ñam koba ni na ebem qaji ñam dena ni na ijo tamo nanği taqatnjroqnime. Amqa aqo aiyel are qujaitosim unum dego kere nanği kamba are qujaitosib sqab. ¹² E nanği koba na sosimqa ino ñam kobaquja ni na ebem qaji ñam dena nanği taqatnjroqnem. Deqa ijo anğro bei padalosai. Anğro qujai agi ni nami padalqajqa giltem qaji a segi padalqas. A padalamqa ino anjam nenğrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. ¹³ E olo inoq bqai. Ijo segi arebolebole tulañ kobaosim tamo ni na ebem qaji nanğoq di gaigai sqajqa deqa e mandamq endi sosimqa anjam endi mareqnum.

¹⁴ “E na nanği ino anjam minjroqnem. Utru deqa mandam qaji tamo unğasari nanği na nanği jeutnjreqnub. Nanği mandam qaji tamo sai. Agi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁵ Ni na nanği joqsim nanği mandam uratosib lañ qureq oqwajqa deqa e ni pailmosai. Nanği mandamq endi soqnib ni na nanği taqatnjroqnim tamo uge Satan na nanği ugeugeinjraim deqa e ni pailmonum. ¹⁶ Nanği mandam qaji tamo sai. Agi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁷ Ino anjam kalil bole. Ni ino anjam bole di nanği minjroqne. Yimqa anjam di nanğo are miligiq di wauoqnimqa nanği ino segi tamo tiñtiñ sqab. ¹⁸ Nami ni na e qarinjbonam mandamq aisim tamo unğasari nanğo ambleq di soqnem. Deqa e kamba tamo ni na ebem qaji nanği qarijnjritqa mandam qaji tamo unğasari nanğo am-

bleq di sqab. ¹⁹ E nanği qa are qalsiy ijo segi jejamu ni emekritqai. Ijo kumbra dena nanği ino segi tamo tiñtiñ sosib ino anjam bole dauryoqnqab.

²⁰ “E ijo anğro 11 nanği qa segi ni pailmosai. Bunuqna nanği ijo anjam mare mare laqnibqa tamo unğasari gargekoba nanği nanço anjam quonqnsib e qa nanço areqalo siñgilatoqnqab. E nanği qa dego ni pailmonum. ²¹ O Abu, ni ijoq di unum. E dego inoq di unum. Aqo aiyel are qujaitosim unum. Ijo segi tamo unğasari kalil nanği dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqajqa deqa e ni pailmonum. Yimqa mandam qaji tamo unğasari nanği qalieqab, ni na e qarınbonam bem. ²² Aqo aiyel are qujaitosim unum. Ñam koba ni na ebem qaji di e kamba olo ijo segi tamo unğasari nanği enjrem. Di kiyayaqa? Nanği dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqajqa deqa. ²³ E ijo segi tamo unğasari nançoq di unum. Ni ijoq di unum. Kumbra dena nanği kalil dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqom. Soqnimqa mandam qaji tamo unğasari nanği na nanği unjrsibqa qalieqab, ni na e qarınbonam bem. Osib qalieqab, ni e qalaqalaimbeqnum dego kere ni ijo segi tamo unğasari nanği qalaqalainjreqnum.

²⁴ “O Abu, tamo unğasari ni na ebem qaji qure e sqai di nanği dego e ombla qure dia sqom. E deqa ni pailmonum. Nanği e ombla sosibqa ñam koba ni na ebem qaji di unqajqa deqa ti e ni pailmonum. Nami ni mandam atosaisosimqa ñam koba di e ebem. Di kiyayaqa? Ni na e qalaqalaimboqnem deqa. ²⁵ O Abu, ino kumbra kalil tulan bole tiñtiñ. Mandam qaji tamo unğasari nanği ni

qa qaliesai. Ariya e ni qa qalie bole. Ijo segi tamo ungasari nanği dego ni qa qalie bole. Deqa nanği qalieonub, ni na e qariñbonam bem. ²⁶ E ino ñam nanği osornjroqnem. Nanği olo osornjrqai. Yimqa ni na e qalaqalalibeqnum dego kere nanği ino qalaqalaiyo kumbraq di sqab. Amqa e segi nanği koba na sqom.”

18

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanžo banq di atej

¹ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a na aqa anğro nanği joqsiqa koba na walwelosib Kidron ya dosib taqal beiq aisib nañu agu beiq di soqneb. ² Bati gaigai Yesus aqa anğro nanği koba na nañu agu dia korooqneb. Deqa Yesus aqa anğro Judas agi Yesus osim jeu tamo nanžo banq di atqas qaji a nañu agu di qaliesoqnej. ³ Deqa a na qaja tamo gargekoba nanği wanjal ti lam ti sebru ti elenonab joqsiqa nañu agu deq gileb. Atra tamo kokba ti Farisi ti nanği na nanği qariñnjrnab Yesus ojqa gileb. Rom nanžo qaja tamo qudei dego nanği koba na gileb. ⁴ Gulbe kalil Yesus aqaq di brantqas qaji di a nami qaliesoqnej. Deqa qaja tamo nanği aqaq bonabqa a nanžo areq aisqa nenemnjrej, “Ninği yai qa bonub?”

⁵ Onaqa nanği na kamba minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” Onaqa Yesus na minjrej, “E agiende.” Judas agi Yesus osiqqa qaja tamo nanžo banq di atej qaji a nanği koba na tigelesoqneb. ⁶ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa qore na ululoñosib njereneb.

⁷ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, “Ninği yai qa bonub?” Onaqa nanği na minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E nami mernjonum, e agiende. Ninği e qa bonub di e segi ojij. Ijo anğro nanği uratnjrib gileb.” ⁹ Yesus a nanği degsi minjrej deqa aqa anjam bei nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi a nami endegsi marej, “O Abu, tamo nanği ni na ebem qaji bei e uratit padalqasai.”

¹⁰ Onaqa jeu tamo nanği Yesus ojeqnab Saimon Pita na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kanğal tamo bei gateq di qalqajqa waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej. Kanğal tamo di aqa ñam Malkus. ¹¹ Onaqa Yesus na Pita minjej, “Ino sebru olo ate. E jaqatinj koba oqai. Jaqatinj di ya uge uyo bul. Di uyqai. Ijo Abu na merbej, ‘Ni jaqatinj di oqam.’”

Qaja tamo nanği Yesus ojsib Anas aqa talq osib aiyeb

¹² Onaqa qaja tamo nanği ti nanço gate koba a ombla na Yesus ojsib aqa ban tonteteb. ¹³ Osib Kaiafas aqa sou Anas aqa talq osib aiyeb. Kaiafas a wausau deqa Juda nanço atra tamo gate soqnej. ¹⁴ Agi a nami Juda tamo kokba nanği minjrej, “Tamo qujai a tamo unğasari kalil nanği qa moiças di kere.”

Pita a marej, “E Yesus aqa anğro sai”

¹⁵ Qaja tamo nanği Yesus osi aiyeqnabqa Saimon Pita a qoreq na Yesus dauryosiq aiyej. Yesus aqa anğro bei dego a dauryosiq aiyej. Anğro di atra tamo gate a qalie. Deqa a Yesus dauryosiq torei jeñ miligiq gilsiq atra tamo gate aqa talq

di brantej. ¹⁶ Ariya Pita a siranme qala oqeq di tigelesoqnej. Onaqa Yesus aqa angro agi atra tamo gate a qaliesoqnej qaji a na siranme taqato uña minjnaqa odyonaqa Pita osiq ombla na jeñ miligiq gilsib tal qalaq di tigelesoqneb. ¹⁷ Onaqa siranme taqato uña a na Pita nenemyej, “Ni Yesus aqa angro kiyo?” Onaqa Pita na kamba minjej, “Eo. E aqa angro sai.” ¹⁸ Kanğal tamo nanği ti tal taqato tamo nanği ti yornjrnaqa ñam tunğuyosib ñamyuwo areq di tigelesosib ñam yoroqneb. Onaqa Pita a dego bosiq nanği koba na tigelesosib ñam yoroqneb.

Atra tamo gate a anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej

¹⁹ Bati deqa atra tamo gate a anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej. Yesus aqa angro nanği qa ti aqa anjam a na tamo unğasari nanği minjroqnej qaji deqa ti nenemyoqnej. ²⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E boleq di tamo unğasari nanği anjam minjroqnem. E bati gaigai Qotei tal miligiq di, atra tal miligiq di, Juda nanço koro sawaq di anjam palontoqnsim minjroqnem. E uliosim anjam minjrosaiioqnem. ²¹ Deqa ni kiyaaqa e nenemkobaibeqnum? Tamo unğasari ijo anjam quonqeb qaji nanği segi nenemnjrinqa nanği na mermqab. E anjam minjroqnem qaji di nanği qalie.”

²² Yesus a atra tamo gate degsi minjnaqa qaja tamo bei Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a bañ lubtosiqa Yesus aqa ulatamuq di qalej. Osiqa minjej, “Ni kiyaaqa atra tamo gate aqa medabu ojonum?” ²³ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E anjam maronum endi gisanamqa ubtosim merbe. Ariya ijo anjam boleanqa ni kiyaaqa e lubonum?”

24 Onaqa Anas na aqa qaja tamo nan̄gi minjrinaqa Yesus osib atra tamo gate Kaiafas aqaq gileb. Yesus aqa bañ tonto qorbi sonaq osi gileb.

Pita a olo marej, “E Yesus aqa an̄gro sai”

25 Saimon Pita a n̄amyuwo areq di tigelesosiq n̄am yoreqnaqa tamo qudei na minjeb, “Ni dego Yesus aqa an̄gro bei kiyo?” Onaqa Pita a saidosiq minjrej, “Eo. E aqa an̄gro sai.”

26 Onaqa atra tamo gate aqa kan̄gal tamo bei na Pita minjej, “E ni kiyo Yesus ombla nañu aguq di sonam numonum?” Tamo di agi Pita na tamo dabkala gentetej qaji aqa was. 27 Onaqa Pita a olo saidosiq minjej, “Di e sai.” Pita a degsi gisañjoqalubtonaqa tuwe anjamej.

Juda tamo kokba nan̄gi na Yesus osib Pailat aqa talq gileb

28 Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda tamo kokba nan̄gi na Kaiafas aqa talq dena Yesus osib Rom nan̄go mandor Pailat aqa tal kobaqujaq gileb. Nan̄gi tal miligiq gilosai. Nan̄gi endegsib are qaleb, “Pailat a Juda tamo sai. A sawa bei qaji tamo. Deqa iga aqa tal miligiq gilqa getento. Gago dal anjam degsi unu. Iga aqa tal miligiq gilqom di iga une ti sqom. Deqa gago yori bati koba brantimqa iga in̄gi uyqa keresaiigwas.” Nan̄gi degsib are qalsib deqa nan̄gi Pailat aqa tal miligiq gilosai. 29 Nan̄gi oqeq di tigelesonabqa Pailat a segi oqedosiq nan̄goq di brantej. Brantosiqā nenemnjrej, “Tamo endi aqa une kiye qa n̄ngi a osib ijoq bonub?” 30 Onaqa nan̄gi na Pailat minjeb, “Tamo endi a kumbra uge yosai qamu iga inoq osi bosai qamu.”

³¹ Onaqa Pailat na olo minjrej, “Ningi a olo osi aisib nunngo segi dal anjam na aqa une qa pegiyiy.” Onaqa nanngi na kamba Pailat minjeb, “Iga Juda tamo. Deqa iga na tamo moiyoṭṭa kere-sai.” ³² Nanngi Pailat degsib minjeb deqa anjam bei Yesus a nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi Yesus a gam kiye na moiṭṭas di a segi nami ubtej.

³³ Onaqa Pailat a olo puluosiqṭa aqa tal miligiq gilsiq aqa qaja tamo nanngi minjrnaga nanngi na Yesus osib aqa areq beb. Bonabqa Pailat na nenemyej, “Ni Juda nanngo Mandor Koba e?” ³⁴ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ni ino segi areqalo na anjam di merbonum kiyo tamo qudei na e qa saimonub qusim anjam di merbonum kiyo? Ni e merbe.” ³⁵ Onaqa Pailat na olo minnej, “E Juda tamo e? Sai. Ni que. Ino segi leṅ agi Juda nanngi ti atra tamo kokba ti nanngi na ni osib ijoq bonub. Deqa ni merbe. Ni une kiye yonum deqa ni osi bonub?”

³⁶ Onaqa Yesus na minnej, “E mandam qaji mandor sosai. Degsi so qamu Juda nanngi na e oje-qṭab ijo wau tamo nanngi njiriṅosib qoto itnjreb qamu.” ³⁷ Onaqa Pailat na olo Yesus nenemyej, “Ni bole mandor e?” Onaqa Yesus na minnej, “Od, ni kere merbonum. E mandor. E anjam bole ubṭqajqṭa deqa mandamq aisim ṅambabem. Tamo kalil anjam bole dauryeqṭnub qaji nanngi ijo anjam queqṭnub.” ³⁸ Onaqa Pailat na nenemyej, “Anjam bole di kiye?”

Juda nanngi na Pailat minjeb, “Ni Yesus ṅamburbasq di qame!”

Pailat a degsi marsiqa olo oqedosiqa Juda tamo kokba nanjoq gilsiq a minjrej, “E tamo endi aqa jejamuq di une bei unosai. ³⁹ Deqa e nunjo kumbra bei dauryqai. Wausau gaigai nunjo yori bati koba branteqnaqa e na tamo qujai tonto talq dena uratoqnsim engeqnum. Deqa ningi na merbiy. Wausau endeqa e tamo yai uratosiy engwai? E Juda nanjo mandor endi uratosiy engwai e?” ⁴⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanji olo tulan saidosib minjeb, “Ni a uratim oqedaiq. Tonto tamo Barabas a uratim oqedem.” Nanji Pailat degsib minjeb. Barabas a lej ojo tamo.

19

¹ Onaqa Pailat a Yesus osiqa aqa qaja tamo nanjo banq di atsiqa minjrej, “Ningi Yesus bu toqon na kumbainjiy.” Degsi minjrnaqa nanji na Yesus osib bu toqon na kumbainjeb. ² Kumbainjosib koboonaqa nanji na sil luwit osib lulumosib dena mandor kokba nanjo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb. Osib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanji gaigai jigeqnum deqaji bei osib Yesus jigeteb. A segi qa Mandor Koba maroqnej deqa nanji na kumbra degyeb. ³ Osib nanji Yesus aqa areq bosib a misilinjoqnsib gisan na binjoqnsib minjoqneb, “O Juda nanjo Mandor Koba, kaiye.” Nanji degsib Yesus misilinjoqnsib ban lubtosib aqa ulatamuq di qaloqneb.

⁴ Onaqa Pailat a olo aqa talq dena oqedosiqa Juda tamo kokba nanji minjrej, “Ningi uniy. E Yesus aqa jejamuq di une bei yala unosai bole sai. Ningi di qalieqajqa deqa e Yesus olo nunjoq osi

bonum.” ⁵ Degsi minjrnaqa Yesus a oqedej. Gate tatal sil luwit na gereiyosib aqa gateq di ateteb qaji de ti gara lent a jigeteb qaji de ti qorbi oqedej. Onaqa Pailat na minjrej, “Ningi tamo endi uniy.”

⁶ Degsi minjrnaqa atra tamo kokba ti nango qaja tamo nanği ti Yesus unsibqa nanği murqumyoqnsib Pailat wainyoqnsib minjoqneb, “Ni a namburbasq di qame! Ni a namburbasq di qame!” Onaqa Pailat na minjrej, “Ningi segi na Yesus osib namburbasq di qamiy. E aqa jejamuq di une bei unosai.” ⁷ Onaqa Juda tamo kokba nanği na olo Pailat minjeb, “Yesus a segi qa marqo, ‘E Qotei aqa Niri.’ Aqa une deqa a moiyem. Gago dal anjam degsi unu.”

⁸ Onaqa Pailat a nango anjam di qusiqa a tulan ulagetej. ⁹ Osiqa a olo Yesus osiq tal miligiq gilsiq nenemyej, “Ni sawa qabe qaji? Ni e merbe.” Onaqa Yesus a mequmesoqnej. A na kamba anjam bei Pailat minjosai. ¹⁰ Deqa Pailat na olo minjej, “Ni anjam bei merbqasai e? Ni que. E tamo kobaquja. Deqa e ni uratmit ni gilqam. E ni uratmqasai di ni namburbasq di gainosim moiqam. Ni degsi poimosai e?”

¹¹ Onaqa Yesus na Pailat minjej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na ni singila emosai qamu ni e gulbe bei ebqa keresai qamu. Deqa ino une kiñala. Ariya atra tamo gate agi e ojsiq ino banq di atqo qaji aqa une kobaquja.” ¹² Yesus na Pailat degsi minjnaq qusiqa olo oqedosiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ungum. E Yesus uratit gilqas.” A nanği degsi minjreqnaqa nanği na olo tulan saidoqnsib murqumyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus ura-tim gilaiq. Ni a uratqam di ni mandor koba Sisar

aqa wau tamo bolesai. Yesus a marqo, 'E segi mandor koba.' A degsi marqo deqa a na Sisar jeu atqo."

¹³ Nanği na Pailat degsib minjeq nab qusiqa a olo Yesus osiq oqedosiqa aqa awo jaram kobaq di awoej. Pailat a gaigai tamo nanço une qa peginj rqa oqnsiq dia awoqnej. Jaram so qaji sawa di aqa ñam Meniņ Bijal. Hibru anjam na "Gabata" mareq nub. ¹⁴ Juda nanço yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa inği inği kalil gereiyosib atnab soqnej. Seņ bati 12 onaq qanam jigeej. Deqa Pailat na Yesus osiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, "Niņgi nuņço mandor koba uniy." ¹⁵ Onaqa nanği tulaņ leleņoqnsib minjoqneb, "Ni a taqal waiy! Osim ñamburbasq di qame!" Onaqa Pailat na nenemnjrej, "E nuņço mandor koba osiy ñamburbasq di qamqai e?" Onaqa atra tamo kokba nanği na kamba minjeb, "Gago mandor bei saiqoji. Gago mandor qujai agi Sisar." ¹⁶ Onaqa Pailat a nanço areqalo dauryosiqa Yesus osiq nanço baņq di atsiqa minjrej, "Niņgi na Yesus osib ñamburbasq di qamiy."

Yesus a ñamburbasq di gaiņej

¹⁷ Pailat a Juda tamo kokba nanği degsi minjrinaqa qaja tamo nanği Yesus osib aqa qawarq di aqa segi ñamburbasq atetosib a baņ ojsib Jerusalem uratosib osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di branteb. Ñam di Hibru anjam na "Golgota" mareq nub. ¹⁸ Di brantosib Yesus osib ñamburbasq di qameb. Tamo aiyel dego ñamburbasq di qamelenjeb. Yesus a ambleq di tigeltosib tamo

bei aqa ban qonanq di tigeltēb. Bei aqa ban woq di tigeltēb.

¹⁹ Onaqa Pailat a anjam bei nengrenyosiq namburbas mutu gogeq di atej. A endegsi nengrenyej, “Yesus Nasaret qaji a Juda nanqo Mandor Koba.” ²⁰ Sawa agu Yesus namburbasq di gainteb qaji di Jerusalem jom. Deqa Juda tamo ungasari gargekoba nanqi gile beoqnsib anjam Pailat na nengrenyej qaji di sisiyoqneb. Anjam di Hibru anjam na ti Rom nanqo anjam na ti Grik nanqo anjam na ti turtosiq nengrenyej. ²¹ Onaqa Juda nanqo atra tamo kokba nanqi na Pailat minjeb, “ ‘Yesus a Juda nanqo Mandor Koba’ anjam degsi nengrenyaim. ‘A marej, “E Juda nanqo Mandor Koba,” ’ anjam degsi nengrenye.”

²² Onaqa Pailat na minjrej, “Unqum. E anjam nengrenyonum degesoqnem.”

²³ Ariya qaja tamo nanqi na Yesus namburbasq di qamsibqa aqa gara elenqa marsib giltelenēb. Giltelenosib tumbol qolqe ateb. Aqa gara jugo olekoba di gara banga qujai na gereiyeb. Gara banga bei na totoryosai. Gara di tulan boledamu. ²⁴ Deqa qaja tamo nanqi segi segi qairosib mareb, “Iga gara di bumbranyqasai. Iga meniḡ silali alanonam tamo yai aqa meniḡ na bunjrqas a na gara di oqas.” Degsib marsib meniḡ silali alanēb. Nanqi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, “Nanqi ijo gara elenqa marsib giltelenqab. Giltelenosib meniḡ silali alanqab.”

²⁵ Yesus aqa ai wo aqa ai yala wo namburbas utruq di tigelesoqneb. Maria Makdala qure qaji

wo Klopas aqa ṅauṅ Maria wo naṅgi aiyel dego bosib koba na tigelesoqneb. ²⁶ Onaqa Yesus a tirosiqa aqa ai wo aqa aṅgro agi a tulaṅ qalaqalaiyoqnej qaji de wo ṅamburbas utruq di tigelesonab unjrsiqa aqa ai metosiq minjej, “O ai, di ino aṅgro.” ²⁷ Osiqa aṅgro di minjej, “Di ino ai.” Onaqa bati qujai deqa aṅgro dena Yesus aqa ai osiqa aqa segi talq di ombla sosibqa taqatoqnej.

Yesus a moiyej

²⁸ Yesus a qalieej, wau kalil aqa Abu na yej qaji di kobotej. Osiqa marej, “E ya qarbaqo.” A degsi marej. Di kiyayaqa? Qotei aqa anjam bei nenḡrenq di so qaji di aqa damu brantqajqa deqa. ²⁹ Onaqa qaja tamo naṅgi Yesus aqa anjam di qusibqa gara ṅeṅgi bei osib wain isa kobaq di tuqteb. Tuqtosib ṅamtaṅ bei aqa dani osib mutuq di gara ṅeṅgi qosisib osib Yesus anaiyqajqa soqtosib aqa medabuq di ateb. Wain di ya nobu bei ṅamburbas utruq di nami atnab soqnej qaji dena tigsib Yesus anaiyeb. ³⁰ Onaqa Yesus a wain isa koba di uysiqa marej, “Bini e ijo wau kobotonum.” Degsi marsiqa aqa gate gulaiṅosiqa mondor titosiq moiyej.

Qaja tamo bei na Yesus aqa jar banqaq di qamej

³¹ Juda naṅgo yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa iṅgi iṅgi kalil gereiyosib atnab soqnej. Nebe yori bati. Deqa Juda naṅgi mareb, “Iga yori bati qa tamo naṅgi ṅamburbasq di uratnrim sqasai.” Osib naṅgi Pailat aqa areq bosib minjeb, “Ni ino qaja tamo naṅgi minjrimqa gilsib tamo ṅamburbasq di gainejunub qaji naṅgo siṅga gentetnribqa urur moreṅabqa osib subq atqab.” ³² Onaqa Pailat a naṅgo anjam di qusiqa odosiq

aqa qaja tamo qudei qarinjrnraq gilsib tamo aiyel Yesus koba na namburbasq di gainesoqneb qaji nango singa gentetnjreb. ³³ Osib Yesus aqa areq gilsib uneb a nami moiyej. Deqa nanqi aqa singa gentosai. ³⁴ Onaqa qaja tamo bei na aqa qaja osiq Yesus aqa jar banqaq di qamnaq lej ti ya ti aiyej. ³⁵ Nanqi kumbra di yonabqa e ijo segi namdamu na unem. E kumbra deqa saocnsim laqnum. E segi qalieonum, ijo anjam bole. Deqa ninqi qusib nunqo areqaloq di singilatiy. ³⁶ Qaja tamo nanqi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nenqrenq di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib nenqrenqyeb, “Nanqi aqa tanu bei gentqasai.” ³⁷ Qotei aqa anjam bei dego aqa damu brantej. Anjam agiende, “Nanqi qaja na aqa jar banqaq di qamsibqa a koqyesqab.”

Tamo aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub bunujq di ateb

³⁸ Onaqa tamo bei aqa nam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A Yesus dauryoqnej qaji. A Juda tamo kokba nanqi ulainjrsiq deqa uliosiq Yesus dauryoqnej. A boleq di dauryosaiognej. Ariya a Pailat aqa areq gilsiq a nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na Josep odyonaqa a Yesus aqa jejamu osiq subq atqa gilej. ³⁹ Nikodemus agi nami qolo Yesus aqaq gilej qaji a dego Josep ombla na Yesus aqa jejamu osib subq atqa gileb. Nikodemus a gilqa osiqa nam so aqa ya quleq ti utru aiyela turtosiq gereiyosiq osi gilej. Nam so aqa ya di aqa gulbe 30 kilogram. ⁴⁰ Onaqa

nanği aiyel Yesus aqa jejamu osib gara boledamu na dalaosib nam so aqa ya di osib aqa jejamuq di liyeb. Juda nanği na tamo subq atqa oqnsib degyeqnu.

⁴¹ Sawa Yesus namburbasq di qameb qaji qalaq di nañu agu bei soqnej. Nañu agu dia sub bunuj bei soqnej. Sub dia nami tamo bei atosaisoqneb.

⁴² Sub di isaq di sosai. A jojom di soqnej. Juda nanžo yori bati aqa inği inği kalil gereiyqa bati brantej deqa nanği aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub miligiq di jugeb.

20

Yesus a subq na tigelej

¹ Yesus a subq di sonaq yori batiej. Olo nebeon-aqa nobqolo ambru Maria Makdala qure qaji a tigelosiqqa Yesus aqa subq gilej. Gilsiq nam atej meniñ kobaquja sub me getenteb qaji di waqosiq taqal di sonaq unej. ² Unsiqa olo puluosiq urur ti aisiq Saimon Pita wo Yesus aqa anğro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji de wo nanği aiyel itnjrsiqa minjrej, “Gago Tamo Koba aqa jejamu subq dena osib jaraiyonub. Qabia kiyo atonub di iga qaliesai.”

³ Degsi minjrnaqa Pita anğro de wo nanği anjam di qusibqa Yesus aqa sub unqajqa gileb.

⁴ Nanği aiyel gurgurosib giloqnsib anğro dena Pita bunyosiqqa namoosi gilsiq subq di brantej. ⁵ Osiq sub meq di tigelosiqqa miligi tirosiq gara Yesus dalaeb qaji di sonaq unej. A sub miligiq aiyosai.

⁶ Onaqa Saimon Pita a bunuqna bosiq torei sub miligiq aiyej. Aisiq a dego gara Yesus dalaeb qaji

di unej. ⁷ Gara mutu bei Yesus aqa gate qoseteb qaji di lubosiq taqal beiq di sonaq unej. Gara mutu di gara qudei ti turtosiq sosai. A segiq di soqnej. ⁸ Onaqa angro namo subq di brantej qaji a dego sub miligiq aiyej. Aisiq gara di unsiq marej, “Bole.” ⁹ Bati deqa nanqi aiyel Qotei aqa anjam bei nenqrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjro-saisoqnej. Anjam agiende, “Kristus a olo subq na tigelqas.” ¹⁰ Ariya nanqi olo puluosib nanqo qureq aiyeb.

Maria Makdala qaji a Yesus unej

¹¹ Onaqa Maria a sub qalaq di tigelesosiq akamoqnej. Akamoqnsiq sub miligi tirej. ¹² Tirosiq lañ angro aiyel sub miligiq di sonab unjrej. Nanqi gara qat jigsib Yesus nejoteb qaji lumeq di awesoqneb. Bei gateqsi bei siñgaqsi awesoqneb. ¹³ Awesosibqa Maria minjeb, “Unqa, ni kiyaa akameqnum?” Onaqa minjrej, “Nanqi ijo Tamo Koba osib jaraiyonub. Qabia kiyo atonub di e qaliesai.” ¹⁴ Maria a nanqi degsi minjrsiq bulosiq aqa qoreq di Yesus a tigelesonaq unej. A qaliesai, di Yesus.

¹⁵ Onaqa Yesus na Maria minjej, “O unqa, ni kiyaa akameqnum? Ni yai unqa bonum?” Onaqa Maria a are qalej, “Tamo endi a nañu agu taqateqnu kiyo?” Degsi are qalsiq minjej, “Ni na kiyo ijo Tamo Koba osim sawa qabia atonum di merbimqa e gilsiy oqai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na minjej, “O Maria.” Degsi minjnaqa Maria a Yesus qa poiyoonaqa areiyosiq minjej, “O Rabonai.” Di Hibru anjam. Aqa damu, “O Qalie Tamo Koba.” ¹⁷ Onaqa Yesus na Maria minjej, “E ijo Abu aqaq

oqosaiunum deqa ni e ojaim. Ni ijo was nanqoq gilsim endegsi minjre, ‘Yesus a marqo, “E ijo Abu aqaq olo oqwai. Ijo Abu agi nunqo Abu dego. Ijo Qotei agi nunqo Qotei dego.” ’ Ni gilsim nanqi degsi minjre.”

¹⁸ Onaqa Maria Makdala qaji a Yesus aqa anjam di qusiqa gilsiq Yesus aqa anqro nanqi itnjrsiqa minjrej, “E gago Tamo Koba a unonum.” Osiqa anjam kalil Yesus na minjej qaji di olo nanqi sainjrej.

Yesus aqa anqro nanqi na a uneb

¹⁹ Yori bati koboosiq bilaqtonaqa Yesus aqa anqro nanqi tal bei gogetosib siranme kalil qandimtelenosib warum miligiq di soqneb. Nanqi Juda tamo kokba nanqi ulainjrsib deqa degyeb. Onaqa bati qujai deqa Yesus a tal miligiq di brantosiqa nanqo ambleq di tigelosiq minjrej, “O ijo anqro, ningi are lawo soqniy.” ²⁰ Osiqa aqa ban ti jar banga ti nanqi osornjrej. Onaqa nanqi kalil Tamo Koba a unsibqa tulan areboleboleinjrej. ²¹ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ningi are lawo soqniy. Ijo Abu na e qarinqej dego kere e ningi qarinqeqnum.” ²² Yesus na aqa anqro nanqi anjam degsi minjrsiqa aqa mondor puynjrsiqa minjrej, “Ningi Qotei aqa Mondor Bole oiy. ²³ Ningi tamo unqasari nanqo une kobotetnjrqab di Qotei a dego nanqo une kobotetnjrqas. Ariya ningi tamo unqasari nanqo une kobotetnjrqasai di Qotei a dego nanqo une kobotetnjrqasai.”

Tomas a Yesus unej

²⁴ Yesus a nanqoq di brantej di Tomas a nanqi koba na sosai. Tomas a Yesus aqa anqro 12 deqaji bei. Aqa ñam bei Didimus. ²⁵ Onaqa Yesus

aqa anġro nanġi gilsib Tomas itosib minjeb, “Iga gago Tamo Koba a unonum.” Degsi minjnabqa a nanġo anjam di qunaq ugeiyonaq minjrej, “E ijo nġamdamu na Yesus aqa baġ bile tutu na qameb qaji pirigi di unsiy ojġai di e marġai, ‘Bole.’ E aqa jar baġa qaja na qameb qaji pirigi di deġo unsiy ojġai di e marġai, ‘Bole.’ E unqasai di e bole qa marqasai.”

²⁶ Ariya bati 7 koboonaqa Yesus aqa anġro nanġi olo tal miligiq di soqneb. Tomas a deġo nanġi koba na soqneb. Siranġme kalil qandimesonabqa Yesus a tal miligiq di brantosiqa nanġo ambleq di tigelosiq minjrej, “O ijo anġro, ninġi are lawo soqniy.” ²⁷ Osiqa Tomas minjej, “O Tomas, ni ino baġ gei na ijo baġ bile qameb qaji pirigi ojsim unime. Ino baġ waiyosim ijo jar baġa qameb qaji pirigi deġo oje. Areqalo aiyeltaim. Areqalo qujaitosim e qa ino areqalo sinġilat.” ²⁸ Onaqa Tomas na Yesus minjej, “O Yesus, ni ijo Tamo Koba. Ni ijo Qotei deġo.”

²⁹ Onaqa Yesus na olo Tomas minjej, “Ni ino nġamdamu na e nubsim deqa ino areqalo e qa sinġilatonum e? Ariya tamo unġasari nanġo nġamdamu na e nubosaieqnub qaji nanġi e qa nanġo areqalo sinġilatqab di nanġi tulaġ areboleboleinrġas.”

Jon a anjam endi nenġrenġej di aqa utru

³⁰ Yesus a Qotei aqa maġwa tulaġ gargekoba aqa anġro nanġo nġamdamuq di yoqnej. E aqa maġwa quja quja segi buk miligiq endi nenġrenġyonum. ³¹ E anjam endi nenġrenġyonum. Di kiyaaqa? Ninġi sisiyosib Yesus qa nuġo areqalo sinġilatosib a bole

Kristus Qotei aqa Niri degsi poingwajqa deqa. Osib ninği Yesus aqa ñam na nãmbile gaigai sqajqa deqa.

21

Yesus aqa anğro 7 nanği na Yesus uneb

¹ Onaqa bati bei Yesus a Taiberias ya agu qalaq di sosiqa aqa anğro nanğoq di olo brantej. E deqa kiñala saqai. ² Ya agu qalaq di Yesus aqa anğro 7 nanği soqneb. Anğro bei Saimon Pita. Bei Tomas aqa ñam bei Didimus. Bei Nataniel. Nataniel aqa qure utru Kana. Kana a Galili sawaq di unu. Sebedi aqa niri aiyel nanği dego ya agu qalaq di soqneb. Ariya Yesus aqa anğro aiyel dego nanği koba na soqneb. ³ Onaqa Saimon Pita na nanği minjrej, “E qe oqajqa deqa kakanj waiyqa aiyeqnum.” Onaqa nanği na minjeb, “Iga kalil koba na aiqom.” Degsi minjsib nanği koba na aisib qobun gogetosib ya robuq oqsib kakanj waiyoqneb. Di qolo. Waiyeq nab nebeej. Nanği qe bei osai bole sai.

⁴ Nobqolo ambru nanği qobun miligiq di sosib ñam ateb Yesus a alile di tigelesonaq uneb. Nanği qaliesai, di Yesus. ⁵ Deqa a na nenemnrej, “O ijo anğro, ninği qe onub e?” Onaqa nanği na minjeb, “Eo. Iga qe osai.” ⁶ Onaqa minjrej, “Ninği qobun aqa qala bei ban woq di kakanj waiyiy. Waiyosib ninği qe oqab.” Onaqa nanği Yesus aqa anjam di dauryosib ban woq di kakanj waiyeb qe tulan ani eb. Qe di tulan gargekoba deqa nanği na soqtosib qobun gode di atqa keresaiinjrej.

⁷ Onaqa Yesus aqa anğro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji a na Pita minjej, “Tamo di gago Tamo

Koba.” Onaqa Saimon Pita a anjam di qusiqa aqa gara jugo wauqa osiq piqtej qaji di olo jigsiqua qobuñ dena prugosiq yaq aisiq qawainosiq Yesus aqa areq gilej. ⁸ Yesus aqa angro qobuñ miligiq di soqneb qaji nanği alile jojom 100 mita. Deqa kakanğ qe na maqesonaq nanği qobuñ na titosib aisib alile di tiryeb.

⁹ Alile di tiryosib nam ateb di Yesus a nami nam tunğuyosiq qe koitonaq namyuwoq di sonaq uneb. Bem qudei dego sonaq uneb. ¹⁰ Deqa Yesus na minjrej, “Niği qe onub di qudei osi boiy.”

¹¹ Onaqa Pita a olo qobuñ gogetosiq kakanğ qe ti titosiq alile di atej. Qe di kokba. Qe kalil sisiyeb 153. Di qe gargekoba. Ariya kakanğ yala branosai.

¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Niği bosib inği uyi.” Angro bei na yala nenemyosai, “Ni tamo yai?” Degosai. Nanği qalie, di nanğo Tamo Koba.

¹³ Onaqa Yesus a namyuwo jojomyosiq bem ti qe ti di osiq nanği anainjronaq uye.

¹⁴ Yesus a subq na tigelosiq aqa angro nanğoq di brantoaiyeltej. Bini qalubqo.

Yesus na Pita minjej, “Ni ijo kaja du du nanği gereinjriime”

¹⁵ Nanği inği uynab koboonaqa Yesus na Saimon Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa niri, ni ijo angro kalil nanği bunñjrsimqa ni segi e tulanğ qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minjej, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni ijo kaja du du nanği gereinjriime.”

¹⁶ Osiqa olo Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa niri, ni e tulanğ qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita

na minjej, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni ijo kaja nanği taqatnjrime.”

¹⁷ Osiqa olo nenemyej, “O Saimon, Jon aqa njiri, ni e qalaqalaimeqnum e?” Yesus na Pita anjam di nenemyoqalubtej deqa Pita a are gulbeiyonaq minjej, “O Tamo Koba, ni kumbra kalil qa qalie. Deqa ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na olo minjej, “Ni ijo kaja nanği gereinjime.”

¹⁸ “O Pita, e bole mermqai. Ni angro wala sosimqa ni ino segi areqalo dauryoqnsim sawa ni gilqajqa are soqnej qaji deq giloqnem. Ariya bunuqna ni qeliosimqa ino ban aiyel soqtim tamo bei na ni tontmosim sawa ni gilqajqa asgimqas qaji deq osi gilqas.” ¹⁹ Pita aqa moiqajqa gam di Yesus na ubtosiqa degsi minjej. Pita a gam dena moiym Qotei aqa ñam goge oqwas. Pita a di qalieqajqa deqa Yesus na degsi minjej. Osiqa Pita minjej, “Ni e daurbe.”

Anjam getento

²⁰ Osiqa Yesus a Pita ombla walweloqnsibqa Pita a bulosiqa angro Yesus na tulan qalaqalaiyoqnej qaji a nanği aiyel daurnjreqnaq unej. Angro di agi nami Yesus aqa angro nanği koba na ingi uy-oqnsibqa a Yesus beteryosiq nenemyej, “O Tamo Koba, angro yai na ni osim jeu tamo nanžo banq di atqas?” ²¹ Deqa Pita a angro di unsiqa Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, bunuqna ino angro di a kumbra kiye turqas?” ²² Onaqa Yesus na Pita minjej, “Angro di a moiyoqnsimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim. Di ino wau sai.

Di ijo wau. Ni e daurbe.” ²³ Yesus na Pita degsi minjej. Deqa angro di a moiqasai anjam di sawa sawaq gileqnaqa Kristen was kalil nanqi quoqneb. Angro di a moiqasai Yesus na Pita degsi minjosai. A na minjej, “Angro di a moiyoaisoqnimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim.”

²⁴ Yesus aqa angro di agi e segi. E na anjam endi nengrenyonum. E ijo segi namdamu na Yesus aqa kumbra kalil endi unsim deqa nengrenyonum. Iga qalieonum, ijo anjam endi bole.

²⁵ Yesus a mandamq endi sosiqa a kumbra tulan gargekoba yoqnej. Deqa e are qalonum, Yesus aqa kumbra kalil deqa nengrenyqom di buk tulan tumbol kobaosim sawa sawa kalilq di maqosim sawa atqa keresaiqas.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014
copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585